

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra sociologie

Bakalářská práce

Eliška Konopásková

Zapojení dívek do gangů

Female gang members

Praha 2020

Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Podaná, PhD

Poděkování:

Ráda bych tímto poděkovala Mgr. Zuzaně Podané, PhD, za odborné vedení a poskytování cenných rad a připomínek při tvorbě této práce. A primárně hlavně za pomoc při nasměrování mých původních záměrů realizovatelnějším směrem.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma zapojení dívek do gangů vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu

V Praze dne 18.5. 2020

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zaměřuje na problematiku dívčích gangů v rámci České republiky. Jejím cílem je na základě sesbíraných dat v rámci projektu ISRD3, rozdělit respondentky na skupinu členek a nečlenek gangu a na základě rizikových faktorů, které jsou postaveny na teoriích kriminality určit, jak se od sebe tyto skupiny liší v individuálních charakteristikách a charakteristikách sociálního prostředí, ve kterém se skupiny pohybují.

Struktura práce je rozdělena na teoretickou, ve které budou představeny základní teorie, na metodologickou, v rámci které bude představen projekt IRSD a na analytickou, ve které budou teorie kriminality testovány. Na závěr dojde k vyhodnocení testů a představení výsledků analýzy.

Klíčová slova: *gang, dívky, delikvence, dívčí gangy, ISRD-3*

Abstract

This bachelor thesis is focused on the issue of girls' gangs in the Czech Republic. Its first aim is to divide the respondents into two groups: group of gang members and group of non-gang members. Data for this division are data collected within the ISRD3 project. After that the thesis will aim to figure out these groups differ in individual characteristics and social environment characteristics in which the groups exist. Analysis will be based on risk factors discussed in theories of crime.

The structure of the work is divided into theoretical part, in which the basic theories will be introduced. Then there is methodological part, in which will be introduced the IRSD project and self-report method. The last one is analytical part, in which theories of crime will be tested. Finally, the test results are evaluated and presented.

Key words: *gang, girls, delinquency, girls gangs, ISRD-3*

OBSAH

ÚVOD	7
TEORETICKÁ ČÁST	9
Teorie kriminality.....	9
<i>Teorie sociální kontroly</i>	9
<i>Obecná teorie kriminality</i>	10
<i>Teorie diferenciální asociace</i>	11
<i>Teorie diferenciální identifikace</i>	12
<i>Teorie napětí</i>	12
GENDER A KRIMINALITA	17
Teorie ženské kriminality.....	17
Perspektiva ženské kriminality v teorii napětí.....	18
Perspektiva ženské kriminality v teorii sociální kontroly.....	20
Kriminalita mladistvých.....	21
Ženy a zapojení do gangů.....	22
METODOLOGIE	24
International Self-Report Delinquency Study	24
Metoda Self-Report.....	24
Definice gangu	25
Vymezení hypotéz pro analytickou část.....	27
Statistické předpoklady	28
ANALÝZA DAT	28
Základní charakteristika výběrového souboru.....	28
Testování teorií.....	30
<i>Obecná teorie kriminality</i>	30
<i>Teorie napětí Clowarda a Ohlina (individuální faktory)</i>	31
<i>Teorie sociální kontroly</i>	33
<i>Teorie napětí Clowarda a Ohlina (faktory prostředí)</i>	37
ZÁVĚR	40
ZDROJE	43
PŘÍLOHA	45

Úvod

V průběhu 20. století se začalo zvyšovat povědomí o počtu žen ve statistikách delikvence. V souvislosti s tím v 70. letech zareagovala feministická kriminologie vlnou kritiky. Výzkumníci poukazovali na přílišnou obecnost dosavadních kriminologických teorií a nutnost uvažovat v teoriích i aspekt genderu, jelikož z pohledu deviance na muže a ženy působí rozdílné vlivy odlišným způsobem. Následkem této iniciativy se na půdě sociologie a kriminologii objevily nové teorie ženské kriminality a testy založené na původních teoriích, ve kterých výzkumníci nově zohledňovali pohled genderu.

Tato práce je zaměřená na tematiku dívčích gangů v České republice. Konkrétně se v následujících kapitolách pokusíme vysvětlit, zda se liší členky gangů od ostatních dívek v individuálních charakteristikách a charakteristikách sociálního prostředí, ve kterém se pohybují. Testovanou skupinou dívek budou respondentky, které se odpovídaly na dotazník v rámci třetí vlny projektu International Self-Report Delinquency Study (ISRSD), který mapuje zkušenosti mladistvých respondentů navštěvující 7.8. a 9. třídy (a odpovídající ročníky gymnázia) s porušováním zákona a zjišťuje jejich souvislosti se sociálním prostředím. Studie byla postavena na základech velkých teorií kriminality. Několik vybraných teorií bude v této práci využito, jako teoretický podklad a na závěr budou v analytické části podrobeny testu na dvou zmíněných skupinách dívek.

Pro první část práce bude hlavní představit si teorie, které budou v analytické části práce testovány. Jedná se o velké teorie, které neberou v potaz rozdílnost mezi muži a ženami a snaží se najít obecné determinanty, které jedince vedou k delikventnímu jednání. Delikventní jednání je podle některých teorií ovlivněno převážně vnitřními faktory, například vnitřními hodnotami, jak uvádí T. Hirschi ve své teorii sociální kontroly (1969), nebo schopnostmi, M. Gottfredson a T. Hirschi zmiňují sebekontrolu (1990). Pro další teorie je ovšem stěžejním determinantem vliv okolní společnosti, například vliv intimních skupin v teorii diferencované asociace E. Sutherland (1939).

Vymezení základních teorií pak doplní v teoretické části užší pohled ze strany ženské kriminality, a to jednak krátkým pohledem na teorie ženské kriminality, a jednak vložením ženské perspektivy do teorie sociální kontroly a teorie napětí. Teoretická část se po představení kriminologických teorií bude také věnovat problematice ženských gangů, kde bude za pomoci

M. Chesney-Lindové (1993) zmíněn zásadní problém přehlížení ženské kriminality (a zároveň i ženských gangů). Poslední část se pár odstavci věnuje kriminalitě mladistvých.

Ještě, než se práce bude věnovat zpracovávání dat, bude nutné si vedle představení stěžejních teorií určit, kterým směrem se v rámci nich vydáme. Tomu bude věnována kapitola, ve které si na základě teorií vymežíme hypotézy pro analytickou část.

Pro samotné testování hypotéz je nejdřív potřeba si rozdělit výběrový soubor na skupinu dívek, které jsou členkami gangů a skupinu dívek, které nejsou. To samo se ukazuje jako nelehký úkol, protože chápání významu slova gang není jednoznačné (může se lišit pro kultury, mezi jednotlivci a může být značně ovlivněno médii), proto je v rámci ISRD projektu použito jednoznačné vymezení, kdo můžeme v rámci zpracovávání dat chápat jako člena gangu. Členství v gangu je v práci určeno na základě manuálu programu EUROGANG.

Po otestování vybraných rizikových faktorů, si v závěrečné práci představíme výsledky a zhodnotíme, které z testovaných proměnných můžeme považovat za rizikové faktory související s členstvím dívek v gangách.

TEORETICKÁ ČÁST

Teorie kriminality

Pokusy o vysvětlení, proč lidé páchají trestné činy, hledají výzkumníci z řad sociologů a kriminologů už dlouhou řadu let. Za tu dobu se objevili více i méně slavní teoretici se svými myšlenkami a teoriemi, které se v některých případech navzájem podporovaly a v jiných se zase rozcházely. Podstatnými aspekty, kterými se teorie liší, jsou pak odlišné sledované skupiny lidí. Jsou teorie, které se soustředí více na socioekonomické třídy, na ženskou nebo mužskou kriminalitu nebo například odlišnou kulturu.

Problematickým bodem v případě snahy o porovnávání teorií je rozdílná operacionalizace. Jedním z cílů výzkumu International Self-Report Delinquency bylo představit jednotnou operacionalizaci gangu, na základě které, je možné teorie testovat.

Pro tuto práci je jakožto teoretický podklad zvoleno několik stěžejních kriminologických teorií, které se věnují vztahům mezi jednotlivci a společností, či určité formě nátlaku na jedince ze strany jeho okolí. Teorie je pojata od nejzákladnějších a nejobecnějších teorií kriminality až k teoriím ženské kriminality a následně i prediktorům kriminality mládeže.

Teorie sociální kontroly

Komenda (1999) představuje ve své knize teorii sociální kontroly (social control theory), jakožto jednu z nejdůležitějších teorií kriminologie. Do doby, než se na konci 60. let objevila teorie sociální kontroly, se výzkumníci ve svých pracích zaměřovali na možné důvody, proč se jedinci stávají deviantními. Tato teorii se oproti ostatním zaměřovala na opačnou stránku věci, a to jakou mají lidé motivaci k tomu zůstat konformní, udržovat společenské vazby a podnětům, které by je vedly, byť jen, k deviaci, se vyhýbat. V knize je uváděn fakt, že pro lidi je přece jenom jednodušší, chovat se na základě vlastního rozhodnutí, bez ohledu na své okolí. Sociální kontrola je tvořena ze dvou částí. Jsou jimi vnější a vnitřní kontrola. Vnitřní kontrolu Komenda popisuje jako hodnoty a normy, se kterými se člověk ztotožnil, a které dodržuje. Vnější kontrolu pak tvoří tlak na konformitu ze strany společnosti, kterému jedinec musí vyhovět, aby byl společností přijat. Takový tlak je prezentován formou sociálních odměn a trestů, kdy sociální odměnou rozumíme například přijetí do kolektivu nebo uznání a trestem

rozumíme například ztrátu vybudovaných vztahů nebo uvěznění. Pokud člověk dodržuje požadavky vnitřní a vnější sociální kontroly, jeho deviace je prakticky nulová. Z toho vyplývá, že pokud se člověk s těmito požadavky neztotožní a nemá k nim vybudovanou vazbu, pak je tím spíše nedodržuje a chová se deviantně (ve vážnějších případech i za hranou zákona).

Významným autorem teorie sociální kontroly se v roce 1969 stal sociolog Travis Hirschi, který se ve své práci zaměřil na bližší zkoumání vazeb. Hirschi dospěl k názoru, že vazby lze dělit na čtyři druhy: pouto (attachment), které má člověk k lidem ve svém okolí. Člověk se na základě těchto pout chová tak, jak od něj jeho okolí očekává, tak aby tyto vazby nijak nenarušil. Dalším druhem je závazek (commitment), ten představuje skutečnost, že za svůj život si člověk zvládl vybudovat určité postavení s množstvím vazeb. Tento stav by ovšem mohl být jakýmkoliv deviantním chováním narušen, nebo by o něj mohl člověk přijít úplně. Třetím druhem společenské vazby je zapojení se (involvement). „Zapojení se“ Hirschi vysvětluje jako budování vazeb, které byly zmíněné v předchozím konceptu. Člověk tedy nemá dostatek času a příležitostí k páčání delikventních činů. Jako poslední Hirschi popisuje koncept víry (belief), který představuje víru v hodnoty a normy společnosti. Dle již zmíněného rozdělení sociální kontroly je víra formou vnitřního tlaku a poutu, závazek a zapojení se jsou formou tlaku vnějšího.

Obecná teorie kriminality

Na teorii sociálních vazeb Travis Hirschi navázal spolu s Michaelem Gottfredsonem v roce 1990 další teorií, která se stala jednou z nejznámějších kriminologických teorií. Jedná se o obecnou teorii kriminality (general theory of crime), jejímž závěrem je to, že se zabývá vztahem sebekontroly a delikvence.

Komenda (1999) navazuje na teorii sociálních vazeb představením obecné teorie kriminality představuje podílení se Hirschiho na této teorie, jako výsledek přeformulování jeho dosavadních tvrzení. Ve své teorii sociálních vazeb Hirschi (1969) tvrdil, že hlavní příčinou delikvence je působení vnější kontroly. Svě tvrzení ale při formulaci obecné teorie kriminality bere zpět a s Gottfredsonem nově považují za primární vliv vnitřní kontrolu jedince.

Akers publikoval v roce 1991 recenzi knihy Gottfresona a Hirschiho, na základě knihy pak představuje základní shrnutí spolu s porovnáním této teorie oproti ostatním (například oproti teorii diferencované asociace). Popisuje, že podle výzkumníků je hlavní příčinou nedostatek socializace, kterou se jedinec učí od dětství. Každý z nás se rodí bez sebekontroly. Je to tedy vlastnost, kterou získáváme prostřednictvím výchovy v rodině. Teorie říká, že lidé s nižší sebekontrolou mají vyšší predispozice k páčání trestných činů. Je důležité poznamenat,

že fakt, že jedinec nemá dostatečně vyvinutou schopnost sebekontroly není primárním důvodem k tomu, aby člověk spáchal trestný čin. Podle teorie Gottfredsona a Hirshih, jak uvádí Komenda (1999), nedostatek kontroly souvisí hlavně s impulzivním a necitlivým jednáním, neschopností být nad věcí, což je právě to, co může jedince k delikventnímu jednání dovést. Jako další problém se ukazuje, že s nízkou sebekontrolou může souviset i krátkozrakost jednání a neschopnost vyhodnotit následky svých činů. Tito lidé zkrátka spíše tíhnou k okamžitému uspokojení svých tužeb bez patřičného zhodnocení možných negativních následků svých činů. Gottfredson s Hirschim (1990) uvádí, že nedostatečná sebekontrola je hlavním faktorem pro prakticky kterýkoliv druh delikventního jednání a dalších způsobů jednání, které s nízkou sebekontrolou souvisí. Protože podle nich je toto jednání „výsledkem jednoduchého, obecně srozumitelného, okamžitého a konkrétního rozhodnutí, které má vést k bezprostřednímu uspokojení osobních potřeb. (Komenda, 1999, s. 193). Z těch nedelikventních Akers (1991) uvádí například požívání alkoholu, drog a kouření. Z těch závažnější vyjmenovává Komenda (1999, 191) například „vraždu, únos, nelegální prodej drog, užívání alkoholu mladistvými, organizovaný zločin“ a další.

Jak již bylo naznačeno, obecná teorie kriminality nesouhlasí a kritizuje množství teorií, které byly do její formulace, představeny. Staví se například proti teorii diferenciální asociace, teorii napětí nebo teorii anomie (první dvě teorie jsou relevantní pro naši práci, proto si je blíže představíme v následujících kapitolách). Proč tomu tak je v případě teorie diferenciované asociace (případně v dalších teoriích sociálního učení) shrnuje Akers (1991) ve své recenzi: teorie diferenciované asociace vysvětluje kriminalitu prostřednictvím učení se delikventního jednání od vrstevníků a svého nejbližšího okolí. To ovšem Gottfredson s Hirschim odmítají s tím, že jediný aspekt, který má vliv na delikvenci a kriminalitu a pochází z vnějšího prostředí jedince, je socializace. Komenda (1999) zase uvádí důvod proč Gottfredson a Hirschi odmítají teorii napětí a teorii. Tyto teorie tvrdí, že delikvence je výsledkem nesouladu dlouhodobých cílů a minimálním předpokladům jich dosáhnout.

Teorie diferenciální asociace

Dalším, koho počítáme mezi stěžejní teoretiky, jež připravili teoretickou půdu pokračující zkoumání v oblasti kriminologie je Edwin Sutherland. Ten svou práci zveřejnil s přesvědčením, že vzhledem k tomu, že práce nezahrnuje všechny faktory, které souvisí se vznikem delikventního jednání, bude jeho teorie diferenciované asociace (differential association theory) (1939) pouze obecnou teorií. Teorie diferenciované asociace se ale i přesto stala jednou z nejtěžejnějších kriminologických teorií, na kterou později reagoval například

Agnew (1992) ve své obecné teorii napětí. Základní myšlenkou teorie diferencované asociace shrnul Komenda (1999): teorie je postavena na přesvědčení, že člověk se rodí jako nepopsaný list a stejně jako se musí učit spoustě dovednostem, tak se může naučit i kriminální chování. Taková dovednost ovšem nevychází přímo z člověka, ale je získaná prostřednictvím interakcí v rámci malých intimních skupin, jako například rodina nebo vrstevníci. V takových skupinách dochází k vlastním interpretacím právních norem. Pokud v takovém prostředí vyjde najevo, že porušování právních norem přinese víc užitku než jejich dodržování, skupina spíše přitáhne ke kriminální činnosti. Taková skupina je pak schopna naučit svého člena techniky páčání zločinu a zároveň ovlivňovat motiv a postoje. Intimní skupina a její vliv je natolik zásadní, že v případě jedince, který není součástí takové skupiny a nepřišel se zločinem do styku, k němu nebude mít ani sklony. Jak již bylo zmíněno, s teorií diferenciální asociace nesouhlasil Gottfredson s Hirschim (1990), jejich argumentem je to, že deviantní chování se jedinec nemusí učit, protože většinou vychází z nepromyšleného rozhodnutí.

Teorie diferenciální identifikace

Teorie diferencované asociace měla mnoho pokračovatelů, kteří teorii rozvíjeli dalšími směry a zahrnovali nové skutečnosti, které v době, kdy Sutherland svou teorii vytvářel, nebyly podstatné. Řeč je tu například o vlivu masových médií, které Sutherland pro jejich, v tehdejší době, minimální vliv do své teorie nezahrnul (Komenda, 1999). Právě vliv médií podrobil zkoumání Daniel Glaser a svět kriminologie obohatil o svou teorii diferencované identifikace (differential identification theory). Ta říká, že jedním z faktorů, které směřují člověka k páčání trestné činnosti je identifikace s takovou osobou, bez ohledu na to, zda se jedná o reálného člověka nebo o imaginární postavu (Munková, 2001).

Glaser také zmiňuje, že výsledkem takové identifikace nemusí být jen sklon k páčání trestných činů, ale že jedinec, který například pochází z vysoce deviantního prostředí se naopak může identifikovat i s úspěchy kladných hrdinů z filmů apod., což může vést k distancování od deviantního prostředí a subjektivní úpravě postojů a chování legitimním směrem (Komenda, 1999).

Teorie napětí

Na základě představení předchozích teorií je viditelné, že příčiny delikvence jsou různé a je nutné je zkoumat z různých pohledů.

Již byla představena teorie sociální vazeb, která zkoumá absenci vztahů jedince ke svému okolí, což zapříčiňuje fakt, že člověk není v rámci společnosti dostatečně socializován. Teorie diferenciální asociace se věnuje pozitivním stimulům a hodnotám z pohledu delikventní mládeže. Kdy je delikvence v rámci skupin schvalována, přijímána.

Na tyto dvě teorie navazuje další rozsáhlá teorie, kterou si na následujících řádcích představíme. Jedná se teorii napětí (strain theory), která skupinu stěžejních kriminologických teorií rozšiřuje o rozlišení dalších aspektů, které jsou spouštěčem delikventního jednání. A to ať už například v podobě nedostatečných dovedností, které majoritní skupina vyžaduje (Cohen 1955) nebo dalších negativních vlivů, například, že se jedinec stane obětí trestného činu (Agnew, 1992).

Teorie napětí představuje další směr zkoumání kriminality, v jehož počátcích se objevuje jméno Robert K. Merton. Jeho práce podnítila vznik různých teorií napětí.

Munková ve své práci představuje Alberta K. Cohena, který v roce (1955) představil dílo *Delinquent Boys: The culture of the gang*. Základní myšlenkou teorie napětí je, že vznik delikventního chování zapříčiňuje tlak společnosti na jedince. Cohenem je toto popisováno, jako model „v němž jsou zdrojem deviantního chování nekompatibilní požadavky mezi normami společnosti a reálným postavením jedince v sociální struktuře.“ (Munková, 2001, p. 49) V takové situaci je jedinec nucen k nějaké formě řešení ve snaze se ze sociálního tlaku vymanit, výsledkem je chování, které právě označujeme jako delikventní. Lidé, kteří řeší podobné problémy si jsou podobní i v různých dalších aspektech (například v příslušnost k nižší/střední/vyšší třídě společnosti). Tomu odpovídá také tendence vytváření si podobných cest k řešení problému a tím pádem i podobné formě delikvence. Výsledkem toho je pak zaznamenávána větší soudržnost těchto lidí až do momentu, kdy si vytváří vlastní subkultury a soustředí se na řešení problémů sociálního tlaku společně. Tyto subkultury, které namísto řešení problémů běžným způsobem přicházejí s alternativními způsoby řešení, Cohen označuje jako gangy a ve své práci se na ně soustředí. Motivací těchto subkultur je fakt, že společnost nezvládne nabídnou úplně řešení aplikovatelné na všechny. Cohen ve své práci definoval základní vlastnosti gangové subkultury, mezi které můžeme počítat například negativismus a nerespektování hodnot majoritní skupiny společnosti, dále také upřednostňování požitků a odsouvání nepříjemného spolu s proměnlivostí aktivit skupiny. Ta je ovšem mimo jiné závislá na pohlaví členů skupiny.

V knize *Criminology* (Adler, Mueller, Laufer & Grekul, 2008) je popsáno Cohenovo zkoumání delikventních subkultur. Přičemž uvádí, že se tyto skupiny vytvářejí převážně na okrajích velkých měst, které bývají většinou obydlené rodinami z nižších vrstev společnosti.

Prostor pro začínající problém Cohen spatřoval už v začátcích výchovy a poměrů v rodinách nižší třídy a následně pak i ve škole, kam děti z těchto rodin docházejí. Vyrůstání v rodinách nižší třídy ve většině případů neposkytne cestu ke specifickým dovednostem jako prostředí rodiny střední třídy. Mladistvý tak nemají dostatečně vytříbené dovednosti v komunikaci nebo dostatečně silný vztah ke vzdělání, díky kterému by se mohli s majoritní skupinou lépe srovnávat. Právě z toho důvodu, že jedinci nemají dostatečné schopnosti, které jsou nejpočetnější střední třídou a jejími žebříčky a hodnotami vyžadovány, jsou okolím zařazeni na nejnižší příčky žebříčku. To vyvolává pocity frustrace a napětí a jedinci mají tendence směřovat chování přesně opačným směrem v rozporu s těmito hodnotami.

Criminology (Adler et al., 2008) také popisuje Cohenovo členění mladistvých na tři skupiny, které se, vlivem tohoto nesouznění odlišných hodnot, vytváří. První a zároveň nejpočetnější skupinou jsou tzv. „Corner boys“, ti jsou charakterističtí tím, že tráví volný čas například sportováním spolu se svými vrstevníky z nejbližšího sousedství. Druhou skupinou jsou „college boys“, kteří se i navzdory svému sociálnímu znevýhodněním nižší třídy dostanou na vysokou školu a mají tak šanci dosáhnout na úspěchy střední třídy. Poslední skupinou, která je pro tuto práci nejdůležitější jsou „delinquent boys“. Jak již vyplývá z názvu, tato skupina je specifická svým delikventním chováním.

Cohenova teorie ovšem nevysvětluje všechny důvody, které vedou mládež k delikventnímu chování. Autoři Criminology (Adler et al., 2008) představují dvojici Richard Cloward a Lloyd Ohlin a jejich dílo *Delinquency and opportunity* (1960), kteří na Cohenovo dílo navázali s dalšími poznatky. Toho díla, se spolu s *Delinquent Boys* shoduje na tom, že kvůli rozdílům, které existují mezi nižší a střední vrstvou neexistuje ve společnosti rovnost příležitostí k ekonomickému úspěchu. Zdrojem frustrace je tedy omezené množství zdrojů, které ústí až k vytvoření gangu. Autoři se ovšem dále rozcházejí. Cohen postavil svou teorii na myšlence, že delikventním se člověk stane, pokud jako zástupce nižší třídy nezvládne plnit požadavky vyšší třídy. Cloward a Ohlin svou teoretickou práci směřovali na schopnosti jedince orientovat se na cíl. A zároveň i na formu této schopnosti, na základě příležitostí, které člověk v rámci své třídy má. Autoři do svého díla zahrnuli i otázku zakládání a rozšiřování gangů v rámci sousedství, kde lokalita bydliště z části definuje příslušnost ke gangu. Z tohoto pohledu členství v gangu není postaveno na svobodné vůli jedince. Stejně tak nebývá výjimkou, aby se ke gangu přidal mladší sourozenec po vzoru svého staršího. V průběhu sledování gangů autorům vykrystalizovalo několik specifických skupin. V knize (Adler et al., 2008) jsou tyto skupiny popisovány následovně: první skupina je charakteristická především organizovaností a schopností členů plánovat své působení i s ohledem na následky. Druhá skupina je specifická

v úplně opačné rovině oproti první. Tedy svou neorganizovaností a sklony členů k bezhlavému násilí či impulzivním krádežím a ničením majetku. Třetí skupinu tvoří specifičtí jedinci, kteří se nezvládli začlenit do legitimní společnosti, a zároveň se nezvládli začlenit ani do jedné z předchozích skupin. Tito mladiství mají tendenci uchýlovat se ke drogám a alkoholu. Co je podstatné zmínit, je skutečnost, že zařazení do nižší třídy neznamená automaticky členství v gangu, krádeže či jinou formu delikvence. Nedelikventní jednání je charakteristické pro poslední určenou skupinu, členové této skupiny jsou Cohenem označeni jako „corner boys“ a u autorů Clowarda a Ohlina představují jedince, kteří akceptují limity svých možností a žijí poměrně klidným životem.

Posledním, kterého v této práci v souvislosti s teorií napětí zmíníme, je Robert Agnew. Jeho dílo významně přispělo k celému komplexu teorie napětí, když světu představil obecnou teorii napětí, která se věnuje delikvenci v souvislosti s emocemi, či vnějšími pozitivními a negativními aspekty. Obecná teorie napětí je postavena na tom, že společnost nejedná s jedincem tak, jak by si představoval, což vede ke stresu a vzteku následně pak i k vybití si takových emocí delikventním chováním (Agnew a White, 1992) „Napětí zvyšuje pravděpodobnost, že jedinec zažije negativní emoce, jako zklamání, depresi a strach, která je společně se vztekem pro obecnou teorii napětí zvláště důležitý.“ (Agnew a White, 1992, p 59)

Ve své práci Agnew (1992) definoval tři hlavní zdroje negativních vztahů s okolím a vzniku napětí. Za prvé je to situace, kdy je jedinec nějakým způsobem odepíráno dosažení stanoveného cíle. Jedná se o celou řadu situací, například kdy člověku vstupují do cesty překážky již ve fázi očekávání či pouhé aspirace na cíle nebo i v pozdějších fázích kýžených výsledků. Za druhé je to situace, kdy jsou jedinci odírány nebo odňaty pozitivní stimuly, to Agnew (1992) doplňuje příkladem rozchodu s partnerem či smrtí člena rodiny. Třetím zdrojem napětí jsou negativní stimuly, to by mohlo představovat například situace, kdy se jedinec stane obětí trestného činu, nebo je pod vlivem skupiny stresujících událostí, či má negativní vztahy se svému okolím. První ze zmíněných bodů byl již v minulosti v rámci kriminologie často diskutovaným a testovaným tématem a na rozdíl od dalších dvou byl kriminologii přijat. Opačná situace se týká druhého a třetího bodu, které přílišnou popularitu nesklidily a jsou odborníky spíše odmítány. (Agnew a White, 1992)

Zásadní roli ve vzniku delikventního jednání podle Agnewa a Whitové (1992) hrají negativní emoce, jako je například strach, zklamání, nebo vztek. Ten může v člověku probudit například pocit nespravedlnosti a následně stav, kdy začne ze své situace vinit ostatní a tím i probudí touhu po odplatě. Ovšem ačkoliv má obecná teorie napětí šanci vysvětlit množství forem delikvence podpořené nebo způsobené emocemi či vnějšími stimuly pozitivního i

negativního rázu, nesmíme zapomínat na skutečnost, že člověk si s tímto může poradit i legitimní formou. Velice podstatnou roli hrají v otázce sklonů ke kriminalitě i vnitřní vlastnosti jedince, jako například schopnost řešit problémy, temperament člověka nebo jeho sebevědomí.

Obecná teorie napětí byla Agnewem (1992) postavena částečně i jako alternativa teorie sociální kontroly a teorie diferencíální asociace. Tvrzení je ovšem nutné brát s rezervou. Není totiž možné vyloučit, že delikvenci způsobuje víc vlivů zároveň, které jsou kombinací popsaných vlivů v každé z teorií.

Gender a kriminalita

Teorie ženské kriminality

V následujících řádcích se po představení teorií kriminality, které jsou teoretickým podkladem International Self Report Delinquency study, zaměříme na otázku role genderu v kriminalitě.

Počátky těchto teorií, které Komenda (1999) označuje souhrnným názvem „feministická kriminologie“, ty se na půdě sociologie a kriminologie začaly objevovat na konci 60. let minulého století. V počátcích spíše jako kritika teoretických proudů, založených na eurocentrismu (používání evropského hodnotového žebříčku, jakožto referenčního bodu pro ostatní kultury) a androcentrismu (myšlení, které chápe muže, jakožto středobody veškerého dění). Pro feministické proudy byly pak stěžejní myšlenky, které stavěly muže a ženy vedle sebe a poukazyvaly na to, že by se v rámci obecných teorií kriminality mělo uvažovat i o ženské perspektivě, protože má ve společnosti taktéž významné postavení a z pohledu kriminologie na ně působí různé vlivy odlišným způsobem v porovnání s muži (např. Broidy a Agnew, 1997). Komenda (1999) také představuje Frances Heidensohnovou, která v roce 1968 upozorňuje na, ne vždy užitečnou, univerzálnost kriminologických teorií a přehlížení jakéhokoliv ženského aspektu, který by mohl mít na teorie vliv. Na půdě sociologie a kriminologie se poté objevuje množství názorů, například feministy kritizovaný stereotyp ženské deviace v podobě prostituce, duševních nemocí nebo ženy v roli oběti delikvence (znásilnění, sexuální obtěžování). Směr studií ženské delikvence se nakonec rozdělí na dva hlavní proudy. Přičemž první se pokouší vysvětlit rozdílné pohnutky, které ženy vedou ke kriminalitě a druhý, který se týká role genderu a jeho vlivu v souvislosti s deviací a kriminalitou mužů i žen.

V rámci prvního proudu se na začátku sedmdesátých let začaly objevovat první teorie ženské kriminality. Islam, Banarjee a Khatun (2014) ve své publikaci shrnují hlavní teorie ženské kriminality. Jednou ze stěžejních osobností ženské kriminologie, kterou autoři zmiňují, se stala Freda Adlerová, která představila v roce 1975 svou knihu „Sisters in Crime“ a s tím i svou „masculinization theory“, která uvádí, že důvodem pro ženskou kriminalitu je to, že ve snaze vyrovnat se mužům si osvojují i mužské chování, včetně delikventního. Další významnou osobností je Rita J. Simonová, která se ve své práci (1976) zabývala silou příležitosti ve smyslu, že čím větší příležitost a moc žena má, tím spíš bude tíhnout ke kriminalitě. Tzv. „opportunity theory“ tvrdí, že se zvětšující se příležitostí se zvyšuje míra

majetkových zločinů na úkor násilných. Další v řadě významných teorií ženské kriminality je „marginalization theory“, kterou například ve své práci zmínila Meda-Chesney Lindová (1986). Teorie uvádí, že na páčání trestných činů ženami má vliv jejich přehlížení: nízké platy, či neadekvátní zaměstnání. Ženy tedy páčají trestné činy, aby například předešly chudobě. Dále se teorie věnuje vztahu mezi viktimizací ženy a jejím pozdějším deviantním chováním. Poslední z teorií je „Chivalry theory“, která tvrdí, že v otázce nahlížení na deviaci, či posuzování závažnosti trestných činů, jsou ženy zvýhodněny a je na ně nahlíženo mírněji i z hlediska legislativy.

Komenda (1999) uvádí, že druhý proud se týká hlavně porovnání mužů a žen z hlediska fungování ve společnosti a zároveň se zde teoretici snaží vysvětlit, co v takovém soužití vyvolává tendence k sociální deviaci nebo kriminalitě. Setkáme se zde se čtyřmi hlavními proudy: Liberálním feminismem, radikálním feminismem, marxistickým feminismem a socialistickým feminismem.

Komenda (1999) dále zmiňuje i to, že feministická kriminologie s sebou přinesla množství poznatků, které byly podnětem pro uvažování dalšími směry, které by mohli kriminalitu vysvětlit. Příkladem může být například John Hagan. Ten zmiňuje ve své práci vliv výchovy v rodině na příkladu patriarchální výchovy, která má větší pravděpodobnost negativních výstupů výchovy. Například ve svobodné výchově chlapců, které pak může vést k rizikovějšímu jednání, které v některých případech může vyústit i v jednání kriminální. U dívek bývá pak výchova striktnější a prostor k rizikovějšímu chování není tak velký. Úvaha pak směřuje k tomu, že v případě potlačení patriarchální výchovy a vyrovnání moci mezi rodiči může dojít ke změně přístupu ve výchově dívek a chlapců a potažmo i ke změně jejich inklinace k delikventnímu chování.

Perspektiva ženské kriminality v teorii napětí

Do svých teoretických prací výzkumníci postupem času zakomponovali i ženskou perspektivu. Poté, co se mezi teoretiky rozmohla myšlenka nového pohledu na kriminalitu, tedy pohled genderu, proběhly mezi výzkumníky testy původních teorií i z této stránky. V roce 1997 vyšla publikace dvojice Broidyová a Agnew (1997), která se věnovala Agnewově teorii napětí (1992). Broidyová a Agnew si uvádí, že genderová perspektiva stojí na dvou základních otázkách. První se týká důvodu, proč mají muži větší tendence k páčání trestných činů a druhá se týká toho, proč jsou vůbec ženy zapojené do kriminálního světa.

Následující řádky budou věnovány pouze druhé otázce, A to, jak může teorie napětí vysvětlit ženskou kriminalitu. Ve snaze odpovědět na tuto otázku se jejich práce zaměřila na tři kategorie: neúspěch v dosažení pozitivních cílů, ztráta pozitivních stimulů a přítomnost negativních stimulů.

Z hlediska neúspěchu dosažení pozitivních výsledků obecná teorie napětí (Agnew, 1992) zmiňuje jednak nesouladem mezi aspirací na cíl a očekáváním, a jednak nesouladem mezi očekáváním a skutečně dosaženým cílem. Podle teorie víc napětí vzniká v případě druhého případu, což se pojí i se situacemi, když není s jedincem jednáno fér. Broidyová a Agnew (1997) v případě žen mluví o dvou cílech, kterých se ženy v průběhu života snaží dosáhnout. Prvním je budování blízkých vztahů, kde může napětí vzniknout například v situaci, kdy se žena rozvádí. Druhým je pak snaha o život ve finanční jistotě. Což může mít, například podle Adlerové (1975), spojitost se snahou o dosažení podobných cílů, kterých dosahují muži v otázce vzdělání a později i zaměstnání. Problémy, které s sebou nese snaha o finanční stabilitu, už v případě hledání pracovní pozice, kdy jsou ženy zaměstnávány na málo placených pozicích.

Broidyová a Agnew (1997) dále vysvětlují, jaký má vliv ztráta pozitivních stimulů. Ženy jsou totiž podle nich ovlivňovány tímto zdrojem napětí oproti mužům ve větší míře. Týká se to například smrti blízké osoby nebo již zmíněných rozvodů. Napětí se ovšem může objevit i v době, kdy dívka dospívá a je z hlediska společnosti najednou tak trochu tlačena do patřičného stylu oblékání nebo chování, které ženám společnost nastavuje. Výstupem frustrace a napětí, kterým jsou ženy vystavovány, může být kromě kriminality také zvýšená pravděpodobnost k podlehnutí sebedestruktivnímu chování.

Posledním z větších zdrojů napětí, které dvojice Broidyová a Agnew (1997) uvádí je přítomnost negativních stimulů, které staví ženy do pozice oběti, a to z pohledu psychického či fyzického nátlaku, jak ze strany rodiny, tak v některých případech i z širšího okolí. Taková forma nátlaku může mít například podobu stresu, který s sebou přináší některé druhy převážně ženských zaměstnání.

Je důležité si uvědomit, že stejně jako v případě představení obecné teorie napětí z širšího pohledu, tak i z pohledu žen nelze přesně zodpovědět otázku, který druh napětí způsobuje, jaký druh deviance a kriminality. Rozdílní jedinci reagují na různé podněty rozdílně a co u jednoho může podpořit deviantní chování, nemusí mít na druhého žádný zásadní vliv. V případě ženské kriminality Broidyová a Agnew (1997) diskutují, jak je možné, že některé ženy oproti jiným spíše tíhnou ke kriminálnímu jednání. Výstup je takový, že stejně tak, jako přichází rozdílná reakce od mužů a žen, tak přichází i rozdílná reakce i od různých žen. Roli

v tomto případě hraje schopnost vyrovnat se s napětím, přítomnost nějaké formy sociální podpory, příležitost, kterou žena pro páčání trestné činnosti má a její osobní předpoklady pro to, aby se zvládla v kriminálním prostředí pohybovat.

Perspektiva ženské kriminality v teorii sociální kontroly

To, zda jsou v otázce kriminality rozdílné dívky a chlapci testovala trojice Junger-Tasová, Ribeaud a Cruyff (2004). Výzkumníci ve své práci zmiňují fakt, že většina teorií kriminality je postavená a testována na společnosti Spojených států amerických. Nemusí být tedy univerzálně použitelné na vysvětlení delikvence v Evropě.

Hlavním tématem jejich práce byly rozdíly v determinantech delikvence dívek a chlapců, a také jejich rozdíly v delikvenci například v závislosti na věku. Analýza je postavena na datech, které byly výstupem projektu ISRD z 11 států Evropy. Soudě dle teorií ženské kriminality uvážili, že důvodem zvětšujícího se podílu kriminality dívek je skutečnost, že podíl zkoumání této kriminality od 70. let začínal stoupat (Komenda 1999). Analýza Junger-Tasové, Ribeauda a Cruyffa (2004) byla postavena na několika základních tématech.

První se týká rozdílu v podílení se na kriminalitě, a zda se tento rozdíl liší v závislosti na zkoumané populaci. I přesto, že se objevovaly nové teorie ženské kriminality, které mohly vést k pocitu, že ženská kriminalita prudce stoupá, na základě analýzy dat ISRD Junger-Tasová, Ribeaud a Cruyff (2004) dochází k závěru, že data sice vykazují přítomnost kriminality dívek ale ne v takové míře, aby se vyrovnaly chlapcům. Dále ve své práci zkoumali, jakým způsobem mohou rozdíly v kriminalitě dívek a chlapců vysvětlit a jestli jsou rozdíly tak zřejmé, že je potřeba pro jejich vysvětlení vytvořit novou teorii. Závěrem je pak to, že determinanty kriminality nejsou z pohledu genderu tak zásadní, aby bylo nutné popisovat je novou teorií.

Analýza dat Junger-Tasové, Ribeauda a Cruyffa (2004) je postavená na Hirschiho teorii sociální kontroly (1969). V rámci níž zkoumají vztahy dívek a chlapců k lidem v jejich okolí (rodiče, učitelé, vrstevníci). Spolu s tím je také zmíněn faktor stavu rodiny. Například zda jsou v rodině přítomny hádky nebo dokonce násilí a jestli se respondenti setkali se smrtí některého z rodičů. U dívek se v této analýze ukázalo jako zásadnější determinant delikvence zažití těžké životní události a také jejich psychický stav. U chlapců byla důležitější spíše míra sociální kontroly. V úvahách ohledně reálného vlivu těžkých událostí na delikvenci mladistvých, autoři zmiňují i možný vztah mezi těmito událostmi a související kontrolou ze strany rodičů. Jak uvádí teorie sociální kontroly (Hirschi, 1969), v případě, že je míra kontroly ze strany rodičů nižší,

může jedinec tíhnout k deviantnímu chování. Jejich prvotní úvahy, zda lze aplikovat teorii i na evropskou společnost, se potvrdily. Drobné rozdíly v rámci své práce autoři zaznamenali, vedle porovnávání dívek a chlapců, například i mezi různými kulturami (zmiňují například negativnější vztahy muslimských dívek ke svým rodičům z důvodu přísnější výchovy oproti vztahům nizozemských dívek). Teorii sociální kontroly se po studii Junger-Tasové, Ribeauda a Cruyffa (2004) rozhodla otestovat turecká dvojice Özbay a Özcan (2007), kteří svou práci vedli podobným směrem – pokusit se otestovat, zda lze teorii sociální kontroly vztáhnout i na nezápádní kulturu, a zároveň také zmapovat, jaké rozdíly v delikvenci panují mezi dívkami a chlapci v turecké společnosti. Výsledky byly podobné jako v případě první zmíněné studie: rozdíl v delikvenci chlapců a dívek se lišil jen minimálně. A jako hlavní determinanty se ukázal dohled rodičů, vazba na delikventní přátele a další.

Kriminalita mladistvých

Jaké jsou motivace pro mladistvé k delikventnímu jednání? To se pokusil ve své publikaci shrnout K. Večerka (2004). Jeho práce byla zaměřena vyhodnocením případů kriminality dětí v České republice. Dětská kriminalita je podle autora způsobena několika základními faktory. Jedná se o vliv skupiny, vliv výchovy a vliv osobnosti dítěte. V případě skupin se může jednat o případy, kdy dochází k delikventnímu jednání ve spojitosti s bojem o čest nebo získáním uznání mezi ostatními členy. Nežádoucí dochází k situaci, že na mladistvé chlapce působí i vliv partnerky. Skupiny jsou podle Večerky vytvářeny většinou z mladistvých, kteří uznávají podobné hodnoty a rozhodli se spolu trávit čas. Delikvence může souviset i s potřebou sebevyjádření, (částečně vysvětlující i sprejování). Ve větší společnosti mají také mladiství sklony k užívání drog (převážně alkohol) a vyplňování času různými vzrušujícími aktivitami (kolikrát i delikventního rázu). Při zmínění drog Večerka (2004) doplňuje, že množství deliktů je spácháno za jejich přítomnosti, kdy je narušena rozpoznávací schopnost a mladiství ztrácí zábrany. Příčinou delikvence může stát také například na subjektivním pocitu mladistvého v tom smyslu, že se svým jednáním snaží pomoci si ke spravedlnosti (například z důvodu nedůvěry v instituce, nebo aby dosáhl spravedlnosti hned). Večerka (2004) upozorňuje, že v otázce delikvence mladistvých nelze zapomenout na vliv rodiny. Nejenom, že je rodina zodpovědná za výchovu jedince, zároveň má mimo přímé výchovy na jedince vliv i její stabilita a rodinné zázemí, které poskytuje.

Vliv rodiny na delikvenci mládeže dopodrobna zkoumala dvojice R. Loeber a M. Stouthamer-Loeberová (1986), ti ve své práci došli ke čtyřem základním faktorům, které ovlivňují delikvenci mládeže. Prvním je paradigma zanedbání, kdy rodiče nevěnují dětem dostatečnou pozornost a nechávají jim nechávají volnost, často také přehlížení menší delikty. Děti nemají ze strany rodičů dostatečné množství pozitivních stimulů. Druhým paradigmatickým je konflikt. To zahrnuje existenci konfliktního vztahu mezi rodiči a dítětem. Roli hraje chybně nastavený systém disciplíny, kdy při striktních pravidlech, kterým předcházela jejich dlouhá absence, se mladiství vzpouzí. Disciplína v nich může vyvolat agresi a děti mohou začít vnímat své rodiče jako nepřátele. Třetím je situace, kdy ve samotní rodiče chovají deviantně a jejich děti je v tomto chování napodobují. Rodiče také mohou své děti vychovávat v duchu hodnot, které mohou vést k delikvenci. Loeber a M. Stouthamer-Loeberová uvádí jako příklad učení dětí “řešit problémy se svými vrstevníky za použití síly, namísto toho, aby se mohly spolehnout na řešení problému nenásilnou formou” (1986, s. 39). Tyto hodnoty mohou být sdíleny i mezi sourozenci. Posledním paradigmatickým, které autoři zmiňují je rozpad rodiny. Zde vstupuje faktor častých konfliktů mezi rodiči a odloučení nebo rozvod. Přítomnost těchto faktorů zabraňuje učení dětí pozitivním sociálním dovednostem.

Ženy a zapojení do gangů

Jak již bylo řečeno, počátky feministické kriminologie začínaly kritikou dosavadních teorií z důvodu přehlížení existence ženské kriminality. M. Chesney-Lindová se ve své publikaci (1993) věnovala rekapitulaci dění na půdě kriminologických teorií. Zásadní problém spatřovala v tom, že mužská delikvence byla neustále všem na očích (např. v médiích) a tím pádem byla problematika ženské kriminality úplně upozaděna, až na velice vážné případy trestných činů. Autorka zmiňuje jako příklad A. K. Cohena, který se při vytváření teorie napětí (1955) věnoval pouze delikvenci chlapců a ženskou kriminalitu úmyslně vypustil. Opomíjení a přehlížení reálné situace mělo za následek to, že ve chvíli, kdy se o ženské kriminalitě začalo v médiích mluvit více, společností otřásla panika z náhlého, nekontrolovatelného nárůstu kriminality. Chesney-Lindová upozorňuje, že taková panika je nesmyslná, protože ženy byly vždy součástí kriminálního světa, a stejně tak byly i součástí gangů. Zároveň také podle ní nelze vyloučit, že tyto dvě mediální vlny jsou prezentovány jen za politickými účely. Význam slova "gang" byl pro americkou společnost podle Chesney-Lindové úzce spojen s rasou a etnikem. Obsahem první mediální vlny byly členky gangu prezentované jako “bílé politické aktivistky,

teroristky a drogově závislé hippie” (1993, s. 340), v druhé vlně zase jako “afro-americké nebo hispánské násilné teenagerky” (1993, s. 340)

Podle Haymozové a Gattiho (2010') je "členství v deviantní skupině spojeno s podílením se na delikvenci a větším rizikem viktimizace. Faktor "deviantní skupiny" se zdá být silnější, než faktor "genderu", to znamená, že dívky, které jsou členkami gangu vykazují vyšší míru delikvence než chlapci, kteří v gangu nejsou." (s. 180) Tito autoři dále uvádí, že v případě členek gangů se o nich dlouho mluvilo pouze jako o sexuálních obětech mužských členů, dokud nebylo zjištěno, že dívky se také zapojují do delikvence. Chesney-Lindová (1993) zmiňuje že, vedle, již řečené viktimizace, se dívky běžně provinují i v pití alkoholu, nechození do školy, v krádežích, ničení majetku, či prostituci. Haymozová a Gatti (2010) doplňují seznam ještě o role, které může dívka v gangu zastupovat, a které jsou pro gang výhodné. Jelikož jsou oproti mužům méně nápadné, mohou být pro gang užitečné držení zbraní, drog nebo získáváním a udržováním cenných kontaktů.

Co se týká poměrového rozvržení dívek a chlapců v gangách, stále zůstáváme u většinové participace chlapců, přičemž dívky počty doplňují a samotných dívčích gangů je minimum. (Chesney-Lind, 1993)

Metodologie

International Self-Report Delinquency Study

V analytické části této práce budou využita data ze třetí a zatím i poslední vlny The International Self-Report Delinquency Study (ISRSD). Jedná se o rozsáhlý výzkumný projekt zaměřený na viktimizaci, delikvenci a užívání drog mezi mladistvými (převážně ve věku 12 až 16 let). Pro spuštění tohoto projektu existují dvě hlavní zdůvodnění. Jedním je absence úplných statistik delikvence mládeže a druhým cílem je testování kriminologických teorií (Marshallová a Neissl 2019). Iniciativa k zapojení do mezinárodního výzkumu je ze strany výzkumných ústavů, univerzit nebo vládních agentur, přičemž v rámci České republiky jsou iniciátory výzkumníci z Katedry sociologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, kteří se zároveň na výzkumu podílejí.

V rámci strategie sběru dat se výzkumníci v České republice rozhodli pro sběr reprezentativního vzorku pro celou republiku s nadvýběrem dvou velkých měst (konkrétně Prahy a Plzně). V případě analýzy dat v rámci republiky by ovšem zvýšený počet respondentů v rámci těchto měst měl zásadní vliv na výsledky celorepublikové kriminality, proto bylo přistoupeno k vážení dat (Podaná, Moravcová 2012). V rámci analýzy této práce bude pak více zmíněn vliv vážení ve vztahu k členství gangu na straně 28.

Metoda Self-Report

Data, která nám přibližovala stav kriminality v České republice, byly, až do připojení se k výzkumu ISRSD2 v roce 2006/2007, hlavně policejní statistiky (Podaná 2011). Zásadním problémem policejních statistik je ovšem jejich neúplnost, jsou totiž postavené na vyšetřovaných trestných činech. Pro jejich zaznamenání je tedy stěžejní, aby bylo ohlášení trestného činu policií zaznamenáno, mnoho obětí ale trestné činy neohlásí, takže se reálná situace do statistik nepromítne. (Barberet, 2010)

Hlavním rozdílem oproti policejním záznamům a zároveň i velkou výhodou self-reportových studií je to, že se v rámci vybraného vzorku respondentů ptají přímo na jejich zkušenosti s trestnou činností nebo s delikventním chováním, a to při zachování anonymity. Metoda pomáhá výzkumníkům nahlédnout na problematiku z druhé strany přímo od obětí i delikventů a díky čemuž je jednodušší odhalit reálný stav kriminality. (Podaná, 2011)

Metoda self-reportů má dva hlavní cíle: prvním z nich je zaznamenat přesnější statistiky delikvence v rámci populace a zároveň umožnit výzkumníkům empiricky testovat kriminologické teorie. Testování teorií je možné právě díky tomu, že se dotazník ptá i na individuální charakteristiky respondentů. (Junger-Tas a Marshall, 1999) Ačkoliv se self-reportové studie ukazují jako velice užitečný nástroj pro zkoumání kriminality, jsou tu určité hranice, se kterými výzkumníci v rámci zpracovávání dat musí počítat. Jedná se o míru reliability a validity. „Reliabilní měření je takové měření, které při opakované aplikaci, dává shodné výsledky, pokud se ovšem stav pozorovaného objektu nezměnil“ (Disman, 2011, p. 62) Podle Junger-Tasové a Marshallové (1999) může být problém reliability této metody v časovém odstupu metody test-retest, kdy si v malém časovém horizontu mohou respondenti pamatovat své odpovědi, a v případě dlouhého horizontu, mohou zapomínat některé události nebo se v průběhu času mohou objevit nové události. Přesto všechno ale Junger-Tasová a Marshallová označují metodu self-reportů za dostatečně reliabilní.

„Validní měření je takové měření, které měří skutečně to, co jsme zamýšleli měřit.“ (Disman, 2011, p. 62) Validita self-reportové metody je proti reliabilitě problematictější. Validita může být rozdílná například pro věk, etnikum nebo frekvence kriminálních činů. Junger-Tasová a Marshallová (1999) kromě těchto vlivů zmínily i několik komplexnějších, jako například ochota respondenta odpovídat, pokud se jedná například o závažnější činy, kdy může mít respondent strach, že by jeho přiznání mohlo mít důsledky. Jako problematická se ukazuje i paměť respondentů, kdy mají problém si vybavit přesné četnosti, či detaily událostí. Vedle paměti je to i ochota respondentů odpovědět a snaha formulovat odpověď. Kromě vlivu faktorů z respondentovi strany, může také validitu ovlivnit dotazník samotný, například pokud je rozsah škály nedostatečný nebo pokud je výčet možných odpovědí malý. Aby se těmto nedostatkům předešlo, je podle Junger-Tasové a Marshallové vítána možnost otevřených odpovědí. Faktor, který do výzkumu může taktéž vstoupit, je například nedostatečně trénovaný tazatel nebo jen jeho přítomnost.

Definice gangu

Pro správnou analýzu dat je nezbytné si v začátku vymezit základní pojmy, které budeme pomocí dotazníku měřit. V našem případě se jedná o členství v gangu. Jednou z cest, je zeptat se respondentů přímo, tedy zda považují skupinu, které jsou součástí, za gang. Problém v této otázce je už v jejím začátku, kdy je nutné si uvědomit, že podstatné je už samotné chápání,

co má označení gang představovat. Interpretacemi otázek se v České republice podrobněji věnovat Vinopal (2008) ve svém díle Kognitivní přístupy v metodologii výzkumných šetření. Subjektivní odpověď respondentů je závislá na jejich osobních zkušenostech, povaze, či kultuře, ve které respondenti žijí. Kultura hraje velmi podstatnou roli, například chápání pojmu gang u amerických respondentů bude odlišné od chápání gangů oproti českým respondentům. S rozdílným chápáním musíme ovšem počítat i v rámci jedné kultury, kdy zase záleží například na sledování médií a toho, jak je v médiích gang zobrazován. Takový respondent by například mohl odpovědět, že skupina, jejíž je součástí není gang, protože si subjektivně definuje gang závisle na zobrazení amerických ozbrojených gangů. Ve skutečnosti ale taková skupina z hlediska definice výzkumníka může stěžejní charakteristiky gangu splňovat.

Ve výzkumu ISRD-3 jsou zahrnuty obě varianty. V části dotazníku, která je věnována právě gangům, je pro respondenty připravena sada otázek. Postavené jsou podle Eurogang programu (Medina-Ariza et al., 2009). Zásadní otázkou je, zda je respondent členem nějaké neformální skupiny přátel, se kterou tráví čas. Tato otázka má v dotazníku filtrační funkci, kdy v případě negativní odpovědi respondent přeskakuje celý oddíl otázek, které se členství v gangu týkají, a pokračuje na soubor otázek týkajících se samotné delikvence či kontaktu s delikventními skupinami. Další otázky už jsou pak přímo mířené na členy skupin. Pro potvrzení toho, zda se jedná o skupinu, kterou lze označit jako gang, je důležitá doba, po kterou je skupina aktivní, a jestli tráví čas na veřejných místech. Fakt, že se jedná o skupinu tvořenou mladistvými, zaštiťuje samotný výběr respondentů, tedy mládež v rozmezí věku od 12 do 16 let. Další dvě otázky se týkají nelegální činnosti. V prvním případě je to otázka směřovaná na to, zda je pro členy skupiny přijatelné dělat nelegální věci. Ve druhém případě je otázka přímo směřována na to, zda členové skupiny nelegální věci dělají i ve skutečnosti.

Po skupině otázek směřujících k objektivnímu vyhodnocení, zda se jedná o mladistvý gang, následuje otázka na již zmíněné subjektivní posouzení, zda by respondent svoji skupinu označil jako gang. Podle Eurogang programu (Medina-Ariza et al., 2009) ale tyto otázky není pro členství v gangu determinující. Pro analýzu dat této práce nebude poslední otázka vzhledem k cíli práce brána v potaz.

Cílem práce je porovnat dívky v gangu a dívky mimo něj a rozdíly v subjektivním a objektivním zařazení tedy nejsou podstatné. Protože stanovené otázky v dotazníku kopírují konsenzus definice členství v gangu, bude se v rámci analýzy počítat pouze s objektivním zařazením dívek. Vzhledem k analýze dat týkající se delikvence mládeže je důležité také zmínit podstatnou skupinu dívek, které si můžeme označit jako delikventně se chovající, které ovšem

nejsou z objektivního hlediska členkami gangu. V rámci analýzy budou rozlišovány pouze dvě skupiny dívek ty, které jsou součástí gangu, a ty, které nejsou.

Vymezení hypotéz pro analytickou část

Pro samotné zpracování dat byly vybrány skupiny otázek, jejichž analýza nám může pomoci v pochopení rozdílů, mezi dívkami, které jsou součástí skupiny, kterou můžeme označit jako gang, a dívkami, které součástí žádné takové skupiny nejsou. Na základě představených teorií byly pro analýzu vybrány položky dotazníku relevantní pro cíl práce. Tím je určit, jak se liší dívky z gangů oproti ostatním dívkám v individuálních charakteristikách a charakteristikách sociálního prostředí, ve kterém se pohybují.

První z testovaných teorií bude obecná teorie kriminality Gottfredsona a Hirschiho (1990), která se věnuje tomu, jakou roli hraje v delikvenci míra sebekontroly. Testována bude na dvou položkách baterie otázek 6.5) a to následujícími otázkami: „jdnám impulzivně, aniž bych u toho moc přemýšlela“ a „dělám to, co mi přináší okamžité uspokojení, třeba i za cenu obětování vzdálenějších cílů“. Ověřovanou hypotézou bude, zda lze potvrdit vztah mezi impulzivním bezmyšlenkovitým jednáním a členstvím v gangu.

Druhou teorií, kterou podrobíme testu bude teorie napětí z pohledu Clowarda a Ohlina (1960). Napětí podle nich může vzniknout z důvodu nedostatečně osvojené schopnosti orientovat se na cíl. To může vyústit v propadu na žebříčku úspěšnosti ve společnosti, a i k částečnému odříznutí od ní. Tento zdroj frustrace má podle autorů spojitost s rozšiřováním skupin lidí, kteří tuto frustraci sdílí. Pro zjištění, jakou roli hraje orientace na cíl v případě členek gangů budou sloužit otázky 3.5): „Jakých dosahuješ ve škole výsledků?“ a 3.7) „Co plánuješ dělat po ukončení povinné školní docházky?“. Testovanou hypotézou bude, zda dívky, které jsou členkami gangu se budou chtít vydat spíše cestou vyučení se nebo hledání zaměstnání.

Předchozí zaměření testů se týká vnitřních vlivů, které by mohly u dívek vést ke členství v delikventním gangu. Pro další testy budou využity vnější vlivy, jako dohled rodičů, zkušenosti s těžkými životními situacemi v rodině a charakteristika sousedství.

Dohled ze strany rodičů je součástí teorie sociální kontroly T. Hirschiho (1969). Ten jí představuje, jako formu autority, která přímo ovlivňuje směr chování mladistvého. Dohled rodičů je v dotazníku součástí baterie 2.3), konkrétně se budeme věnovat tvrzením: „když jdu ven, moji rodiče vědí, kde jsem“, „když jdu ven, moji rodiče vědí, co dělám“ a „když jdu ven,

moji rodiče vědí, se kterými kamarády jsem.“ Práce předpokládá, že v případě členek delikventních gangů budou rodiče informováni v menší míře. Zároveň bude tato část i testovat zkušenosti s těžkými životními situacemi, o kterých mluví Agnew (1992) ve své obecné teorii napětí. Testovány budou položky baterie 2.4), které se ptají na to, zda respondentka zažila: úmrtí některého z rodičů, opakující se hádky mezi rodiči, fyzické střety mezi rodiči a rozvod nebo odloučení rodičů.

Posledními položkami k testování, budou otázky z baterie 6.7), ve které se respondentky vyjadřují k výrokům ohledně vlastností sousedství, ve kterém žijí. Na základě teorie napětí, opět z pohledu Clowarda a Ohlina (1960), budou zkoumána souvislost delikventního prostředí s členstvím v gangu. Z baterie budou k testu využity následující výroky: „v mém sousedství je vysoká zločinnost“, „hodně se tu prodávají drogy“ a „často zde dochází k napadení a k bitkám.“

Statistické předpoklady

Tato práce bude testovat hypotézy za pomoci běžných statistických postupů. Tím je zamítání nulové hypotéz o nezávislosti na hladině spolehlivosti 95 %. K naznačení existence vztahu mezi proměnnými bude využito reziduí, ta budou posouzena, jako vykazující signifikantní vztah v případě, že jejich hodnota bude větší, než 1,96 a menší, než -1,96.

Chí-kvadrát pod hladinou 20 % je jedním z předpokladů správného využití kontingenčních tabulek. Hlídá četnost v jednotlivých kategoriích, která nesmí být menší, než 5 pozorování. V případě, že by k takové situaci došlo v míře větší, než je 20 %, musí být interpretace provedena s vědomím, že se nejedná o korektní způsob. Východiskem z takového problému může být sloučení kategorií, ovšem v případě této práce byla míra četností v normě a interpretace mohla proběhnout bez problémů.

Analýza dat

Základní charakteristika výběrového souboru

Výběrový soubor třetí vlny ISRD v rámci České republiky čítá celkem 3462 respondentů ze 7., 8. a 9. ročníků základních škol a odpovídajících tříd gymnázií ve věkové rozmezí od 12 do 16 let). V konečném čísle je zahrnut i nadvýběr za Prahu a Plzeň. Po vážení

dat za účelem snížení vlivu zmíněného nadvýběru na celorepublikovou kriminalitu je konečný počet pozorování 2007. Pro účely této práce se ale vzhledem k jejímu cíli přistoupí v rámci analýzy dat k využití neváženého výběrového souboru. Důvodem je výsledná četnost konečné skupiny dívek, jež jsou členkami gangu, která se vážením sníží téměř o polovinu.

Soubor bez vážení, tedy čítá 3462 respondentů, poměrové se jedná o 1706 chlapců (49,3 %) a o 1743 dívek (50,3 %), zbylých 0,4 % respondentů buď neodpovědělo nebo byly odpovědi nejednoznačné.

Analytická část práce má za úkol porovnat dívky, které jsou součástí gangu, s dívkami, které nejsou. Ze začátku je tedy nutné si tuto skupinu vymezit. V předchozí část, která se věnovala definici gangu, byla zmíněna sada otázek, která nám pomůže v měření počtu členek gangů. Tyto otázky jsou součástí oddílu 11) a jejich znění je následovné:

- (11.1) Někteří lidé mají určitou skupinu přátel, s nimiž tráví čas, podnikají společné věci nebo se různě baví. Patříš do nějaké takové skupiny?
- (11.3) Tráví tvoje skupina hodně času společně na veřejných místech, jako jsou parky, ulice, obchodní centra, okolí bydliště?
- (11.4) Jak dlouho již tato skupina existuje?
- (11.5) Je pro tvou skupinu přijatelné nebo normální dělat nějaké nelegální (nezákonné) věci?
- (11.6) Dělalí lidé z tvojí skupiny společně nějaké nelegální (nezákonné) věci i ve skutečnosti?
- (11.7) Myslíš si, že by bylo možné označit tvoji skupinu jako gang?

Pro určení skupiny dívek, které jsou součástí gangu bylo postupování následovně:

V začátku bylo nutné rozlišit soubor podle pohlaví. Dívčí část souboru čítá celkem 1743 dívek. V dotazníku má první z otázek oddílu, týkající se členství v gangu filtrační funkci, jedná se o otázku, zda jsou respondentky součástí nějaké neformální skupiny přátel, se kterou tráví volný čas. Díky tomu se veškeré další odpovědi týkají jen členek takových skupin. Aby bylo určení členství v gangu, co nejpravděpodobnější, je nezbytné, aby respondentky odpověděly na všechny následující otázky objektivního určení členství v gangu kladně (mimo otázky 11.4). Odpověď na poslední otázku, která se ptá na subjektivní posouzení členství v gangu, není

zahrnuta v analýze. Po očištění dat je výsledný počet dívek, které jsou součástí gangu 219, což je 13% podíl z celkového počtu 1682 dívek.

Testování teorií

Obecná teorie kriminality

Sebekontrola byla Gottfredsonem a Hirschim (1990) představena jako faktor, který hraje roli v případě směřování svého jednání k uspokojení nějaké tužby. Důvodem, proč je míra sebekontroly zásadní je skutečnost, že jedinec by při rozhodování měl zvážit možné následky svých činů. V případě nižší sebekontroly není aspekt negativních následků brát v potaz a jedinec směřuje k okamžitému uspokojení tužeb. V rámci testování této teorie jsou využity položky baterie otázky 6.5., které se týkají toho, jak respondentky jednají. Jestli pro ně platí výroky, týkající se impulzivního jednání a neohlížení se za následky za předpokladu možnosti okamžitého uspokojení tužeb.

Tabulka 1 Impulzivní jednání

Jednám impulzivně, aniž bych u toho moc přemýšlel/a	Nečlenky	Členky
	N=1447	N=218
Rozhodně souhlasím	5,2% -4,1	12,4% 4,1
Spíše souhlasím	26,4% -2,5	34,4% 2,5
Spíše nesouhlasím	49,8% 1,0	46,3% -1,0
Rozhodně nesouhlasím	18,6% 4,3	6,9% -4,3
Cramerovo V = ,102		p = ,000

Tabulka 2 Jednání za účelem okamžitého uspokojení potřeb

	<i>Nečlenky</i>	<i>Členky</i>
Dělám to, co mi přináší okamžité uspokojení	N=1447	N=218
Rozhodně souhlasím	5,2%	12,4%
	-4,1	4,1
Spíše souhlasím	26,4%	34,4%
	-2,5	2,5
Spíše nesouhlasím	49,8%	46,3%
	1,0	-1,0
Rozhodně nesouhlasím	18,6%	6,9%
	4,3	-4,3
Cramerovo V = ,174		p = ,000

Na základě výsledků (tabulka 1) je patrné, že dívky, které jsou členkami gangů mají tendence jednat impulzivněji, v porovnání s druhou testovanou skupinou dívek.

Další testování sebekontroly se týká otázky, zda dívky souhlasí v tvrzení, že dělají to, co jim přináší okamžité uspokojení (tabulka 2), třeba i za cenu obětování vzdálenějšího cíle. Míra souhlasu s výrokem ohledně impulzivnosti je vyšší v případě dívek, které jsou součástí gangu. U ostatních dívek je tato míra nižší.

Obecná teorie kriminality, která uvažuje to, že s nízkou sebekontrolou přichází i delikventní chování (Gottfredson a Hirschi, 1990) by analýzou těchto dvou otázek mohla být potvrzena.

Teorie napětí Clowarda a Ohlina (individuální faktory)

Cloward s Ohlinem (1960), uvažují o druhu napětí, které může vzniknout v případě, aspirace na nějaký cíl. V rámci analýzy bylo přistoupeno k otázkám, které se týkají rozhodnutí žákyň v oblasti dalšího studia, případně hledání zaměstnání, což má vzhledem k teorii zastupovat cíle. Spolu s tím souvisí i současný prospěch žákyně, ta může být kvůli špatnému prospěchu vyloučena na okraj třídního kolektivu, což může být zdrojem napětí. Pocit frustrace, která z toho plyne pak může vyústit v to, že mladiství vyhledávají společnost jedinců, kteří čelí podobným problémům, jak teorie napětí zmiňuje i například ve spojitosti s Cohenem (1955).

Tabulka 3 Prospěch ve škole

	<i>Nečlenky</i>	<i>Členky</i>
Prospěch ve škole	N=1442	N=218
Nadprůměrný	49,2%	36,7%
	3,4	-3,4
Průměrný až podprůměrný	50,8%	63,3%
	-3,4	3,4
Cramerovo V = ,043		p = ,075

Tabulka 4 Plány do budoucnosti

	<i>Nečlenky</i>	<i>Členky</i>
Plány po ukončení školní docházky	N=1449	N=219
Půjdu na školu připravující k dalšímu vzdělání	41,9%	29,2%
	3,6	-3,6
Půjdu na střední odbornou školu	38,4%	51,1%
	-3,6	3,6
Půjdu se vyučit	6,9%	10,0%
	-1,7	1,7
Najdu si práci	0,8%	0,9%
	-0,2	0,2
Jiné	0,8%	0,9%
	-0,2	0,2
Ještě nevím	11,2%	7,8%
	1,5	-1,5
Cramerovo V = ,110		p = ,001

Na základě výsledků (tabulka 3) můžeme vidět, že hladina spolehlivosti 95 % nebyla splněna a tím pádem nemůžeme zamítnout nulovou hypotézu o nezávislosti. To znamená, že ačkoliv teorie napětí naznačuje, že neschopnosti aspirovat na cíl (v našem případě prezentování na zhodnocení školního prospěchu) je problémem, který vede ke členství v gangu, v tomto

případě nebyl vztah spolehlivě prokazatelný. Ačkoliv rezidua naznačují existenci vztahu, na základě statistického testu by byl takový závěr unáhlený.

Tabulka 4 nám ukazuje, jaké mají dívky plány do budoucna. V datech je patrné, že dívky, které nejsou členkami gangu více cílí na pokračování ve studiu. Hypotéza ale předpokládala, že členky gangu se budou rozhodovat pro cestu nižšího vzdělání, či hledání zaměstnání. To ovšem data nepotvrzují, vyplývá z nich to, že dívky, které jsou součástí gangu nejvíce cílí na vzdělání v podobě odborných škol.

Teorie sociální kontroly

Hirschiho teorie sociální kontroly (1969) představuje dvě formy sociální kontroly přímou a nepřímou. Přímou kontrolu pak představují autorita, která je v rámci této analýzy zastoupena rodiči. V dotazníku je kontrola ze strany rodičů prezentována prvními třemi otázkami z baterie 2.3. Jedná se konkrétně o otázky, v jaké míře jsou rodiče respondentek informovaní o tom, kam chodí (tabulka 5), co venku dělají (tabulka 6) a s kým se stýkají (tabulka 7).

Data ukazují, že existuje vztah mezi informovaností rodičů a toho, zda se dívka zapojuje do gangu. Z hlediska první skupiny dívek, které nejsou členkami gangu je 47 % rodičů téměř vždy nebo často informováno o tom, jakým způsobem jejich dcery tráví čas. O tom, kde se pohybují, je téměř vždy nebo často informováno 76 % rodičů. A to, v jaké společnosti se dívky pohybují, 70 % rodičů.

Naproti tomu u dívek z druhé skupiny ví, jakým způsobem venku tráví jejich dcery čas, pouze 20 % rodičů. V případě otázky, kde se nacházejí je informováno 50 % rodičů a v případě otázky, s kým čas tráví, je informováno taktéž 50 % rodičů.

Dle hodnot reziduí, které upozorňují na existenci vztahu mezi proměnnými, je patrné, že dívky, které nejsou zapojené do gangu mají větší tendence k informování svých rodičů. Druhá skupina dívek má naopak tendence své rodiče spíše neinformovat, a to hlavně ohledně toho, co venku dělají.

Tabulka 5 Informovanost rodičů

	<i>Nečlenky</i>	<i>Členky</i>
Když jdu ven, moji rodiče vědí, kde jsem	N=1456	N=219
Téměř vždy	49,7% 6,3	26,9% -6,3
Často	25,8% 0,5	24,2% -0,5
Někdy	17,8% -2,1	23,7% 2,1
Zřídka	4,7% -6,0	15,1% 6,0
Téměř nikdy	2,0% -6,5	10,0% 6,5
	Cramerovo V = ,244	p = ,000

Tabulka 6 Informovanost rodičů

	<i>Nečlenky</i>	<i>Členky</i>
Když jdu ven, moji rodiče vědí, co dělám	N=1457	N=218
Téměř vždy	19,8% 5,5	4,6% -5,5
Často	27,5% 3,9	15,1% -3,9
Někdy	28,8% -0,2	29,4% 0,2
Zřídka	15,3% -2,5	22,0% 2,5
Téměř nikdy	8,6% -8,9	28,9% 8,9
	Cramerovo V = ,257	p = ,000

Tabulka 7 Informovanost rodičů

	<i>Nečlenky</i>	<i>Členky</i>
Když jdu ven, moji rodiče vědí, s kým jsem	N=1457	N=218
Téměř vždy	44,2% 6,1	22,4% -6,1
Často	26,0% -0,6	27,9% 0,6
Někdy	18,8% -1,3	22,4% 1,3
Zřídka	6,5% -5,5	17,4% 5,5
Téměř nikdy	4,5% -3,4	10,0% 3,4
	Cramerovo V = ,193	p = ,000

Při pohledu na data je zřejmé, že v případě druhé skupiny dívek dochází k informovanosti rodičů v menší míře oproti skupině první. A je zde tedy naznačena nižší míra přímé kontroly. Hirschi sociální kontrolu ve své teorii (1969) zohledňuje při úvaze proč jsou lidé konformní, přičemž kriminalitu jedince ovlivňuje mimo jiné i fakt, že je přítomnost takové kontroly nižší oproti ostatním.

V testování teorie sociální kontroly po vzoru Junger-Tasové, Ribeauda a Cruyffa (2004) otestujeme na datech ISRD3, zda je možné uvažovat ohledně souvislosti mezi těžkými životními událostmi, se kterými se respondentky setkaly a mírou kontroly ze strany jejich rodičů. V předchozím testu bylo zřetelné, že v případě členek gangů je míra kontroly o něco nižší.

Data, která se týkají těžkých událostí, ukazující následující: v případě úmrtí rodiče bylo zaznamenáno minimum respondentek, které takovou zkušenost mají a vzhledem ke členství v gangu není v datech viditelný vztah, mezi touto zkušeností a členstvím v gangu. Opačná situace je ovšem v případě dalších tří otázek, kdy se znatelně zvýšil počet dívek, které mají pozitivní zkušenost s rozvodem (odloučením) rodičů, s vážnými konflikty, nebo dokonce s přítomností násilí mezi rodiči. V těchto případech rezidua naznačují, že vztah mezi členstvím v gangu a zkušenostmi se zmíněnými situacemi existuje.

Tabulka 8 Zkušenost s těžkými životními situacemi

	<i>Nečlenky</i>	<i>Členky</i>
Zažila jsem úmrtí některého z rodičů	N=1454	N=217
Ne	96,8% 1,8	94,5% -1,8
Ano	3,2% -1,8	5,5% 1,8
	Cramerovo V = ,043	p = ,075
Zažila jsem fyzické střety mezi rodiči	N=1454	N=217
Ne	86,3% 4,5	74,5% -4,5
Ano	13,7% -4,5	25,5% 4,5
	Cramerovo V = ,110	p = ,000
Zažila jsem opakující se vážné hádky rodičů	N=1452	N=215
Ne	69,6% 5,1	52,1% -5,1
Ano	30,4% -5,1	47,9% 5,1
	Cramerovo V = ,125	p = ,000
Rodiče se rozvedli nebo odloučili	N=1454	N=217
Ne	68,0% 4,1	53,90% -4,1
Ano	32,0% -4,1	46,1% 4,1
	Cramerovo V = ,100	p = ,000

Teorie napětí Clowarda a Ohlina (faktory prostředí)

Teorii napětí z pohledu Clowarda a Ohlina (1960) se pokusíme otestovat položkami v baterii otázek, které se týkají charakteristiky sousedství. Konkrétně se jedná o otázky, zda je v sousedství respondentek vysoká zločinnost, zda se zde v hojné míře prodávají drogy a zda tu dochází k potyčkám a rvačkám.

Dle testu můžeme na hladině 95 % zamítnout nulovou hypotézu nezávislosti proměnných ve všech třech případech. Při pohledu na samotnou tabulku můžeme na základě reziduí vidět, že všechny tři otázky vykazují vztah mezi delikventním prostředím a členstvím v gangu.

Tabulka 9 Charakteristika sousedství

	<i>Nečlenky</i>	<i>Členky</i>
V mém sousedství je vysoká zločinnost	N=1450	N=217
Rozhodně souhlasím	1,9% -3,0	5,1% 3,0
Spíše souhlasím	6,1% -2,7	11,1% 2,7
Spíše nesouhlasím	29,9% -1,7	35,5% 1,7
Rozhodně nesouhlasím	62,2% 3,9	48,4% -3,9
Cramerovo V = ,119		p = ,000

Tabulka 10 Charakteristika susedství

	<i>Nečlenky</i>	<i>Členky</i>
V mém susedství se hojně prodávají drogy	N=1450	N=218
Rozhodně souhlasím	1,9% -3,2	5,5% 3,2
Spíše souhlasím	3,9% -5,1	11,9% 5,1
Spíše nesouhlasím	13,0% -3,2	21,1% 3,2
Rozhodně nesouhlasím	81,2% 6,6	61,5% -6,6
Cramerovo V = ,179		p = ,000

Tabulka 11 Charakteristika susedství

	<i>Nečlenky</i>	<i>Členky</i>
V mém susedství často dochází k napadení	N=1454	N=217
Rozhodně souhlasím	1,9% -2,6	4,6% 2,6
Spíše souhlasím	4,5% -4,0	11,1% 4,0
Spíše nesouhlasím	19,3% -3,2	28,6% 3,2
Rozhodně nesouhlasím	74,3% 5,7	55,8% -5,7
Cramerovo V = ,152		p = ,000

Na základě dat můžeme říct, že s přítomností kriminality v susedství souvisí to, zda je dívka z takového susedství součástí gangu. Cloward a Ohlin ve své teorii (1960) uváděli, že lokalita bydliště z části definuje příslušnost ke gangu. Členství v určitém gangu pak nemusí být svobodným rozhodnutím, stejně jako existuje možnost, že se noví členové ke gangu přidávají po vzoru svých rodinných příslušníků.

Další úvaha na základě těchto dat by mohla směřovat i k teorii diferencované asociace (1949) Edwina Sutherlanda, který popisuje kriminální chování jako schopnost, kterou se zle naučit a zdokonalovat prostřednictvím učení v úzkých skupinách. Sousedství by takovou skupinu mohlo představovat. Mohli bychom tedy uvažovat možnost, že členové gangů se mohou v rámci této úzké skupiny navzájem učit technikám páčání kriminality.

Závěr

Tato práce se věnovala problematice dívčích gangů v České republice. Cílem bylo zjistit, čím se dívky, které můžeme, na základě Eurogang manuálu, označit jako členky gangů, liší od ostatních dívek, které v gangách nejsou.

Zdrojem dat byla třetí vlna nadnárodního projektu International Self-Report Delinquency Study (ISRD), který přináší možnosti komparace dat delikvence mládeže mezi podílejícími se státy. V rámci jednotlivých států jsou zároveň tato data užitečná, k zobrazení reálného stavu kriminality a také prostředkem, umožňující sledování vývoje v delikvenci mládeže.

Pro zjištění odlišností v individuálních charakteristikách a charakteristikách sociálního prostředí, ve kterém se dvě zmíněné skupiny dívek pohybují, bylo důležité představení teoretického základu, který bude v další části testován.

Teoretická část byla věnována velkým teoriím, které se snažily vysvětlit kriminalitu z různých pohledů. Problém některých z nich ale tkvěl v tom, že byly vytvořeny obecně a nezahrnovaly ženskou perspektivu. Následné testy pak prokázali, že je třeba brát ženskou kriminalitu se stejnou vážností jako mužskou kriminalitu a brát v potaz skutečnost, že determinanty, které podporují delikventní chování u mužů se může proti ženám lišit. Práce tedy vedle obecných teorií zmiňuje také okrajově další teoretické proudy, které se snažily vysvětlit ženskou kriminalitu.

Pro tuto práci bylo stěžejní vymezit si rizikové faktory, které teorie zmiňují a otestovat, zda je možné je vztáhnout i na případ dívčího členství v gangu. Za tímto cílem byly vybrány otázky z dotazníku na jejichž základě lze tyto faktory testovat.

Při testování individuálních charakteristik dívek bylo přistoupeno k testování obecné teorie kriminality Gottfredsona a Hirschiho (1990), ti zkoumali, jakou roli hraje v delikvenci sebekontrola jedinců. V rámci práce bylo otázkou, zda je možné považovat členky gangu za impulzivnější a méně hledící na následky svých činů, pokud dostanou možnost uspokojit své tužby okamžitě. Dívky v gangu vykazovaly na základě analýzy menší míru sebekontroly a zároveň i neohlížení se do budoucna na možné následky v případě možnosti okamžitého upokojení svých tužeb. Pro další test individuálních charakteristik byla zvolena teorie napětí z pohledu Clowarda a Ohlina (1960). Ta uvádí, že jedním z determinantů členství v gangu je frustrace způsobená neschopností jedince vyhovět požadavkům většinové společnosti v případě dosahování cílů. V rámci práce byla tato teorie testována na prospěchu žákyň a na jejich plánech do budoucna. Hypotézou v tomto případě bylo to, že dívky neschopné plnit požadavky

společnosti (dobré známky a cílení na budoucnost v podobě pokračujícího vzdělání) budou pod vlivem frustrace a tím spíš budou tíhnout k členství v gangu. Na základě testování této hypotézy bylo v datech zřejmé, že prospěch nehraje v případě členství v gangu roli, a že v rámci budoucího vzdělávání je sice znatelný vztah mezi proměnnými ale jen v souvislosti s tím, že členky gangu, spíše než druhá skupina dívek, tíhnou v pokračování studia na odborné škole. Hypotéza se tedy nepotvrdila.

Z hlediska rozdílů ve vnějších vlivech, které by mohly být spojeny s členstvím v gangu, byla jako první testována teorie sociální kontroly Travis Hirschiho (1969). Předmětem testování se stala informovanost rodičů ohledně toho, jakým způsobem jejich dcery tráví čas, kde se pohybují a ve společnosti kterých přátel. Hypotéza menší míry dohledu rodičů v případě členek gangu byla potvrzena, nejmenší informovanost jejich rodičů byla v případě otázky, která se týkala způsobu trávení volného času. V souvislosti s kontrolou ze strany rodičů byla testována také zkušenost dívek se závažnými životními událostmi, jako je smrt rodiče, hádky mezi rodiči, nebo dokonce násilí a rozvod, či odloučení rodičů. Analýza těchto proměnných ukázala, že smrt rodiče se v závislosti na členství a nečlenství v gangu neprojevuje žádným významným vztahem. Ovšem v případě hádek, násilí a odloučení rodičů byla zaznamenána vyšší míra případů u členek gangu. Z hlediska teorie napětí Agnewa (1992) by bylo možné uvažovat, že takový zdroj frustrace by mohl vyústit i v zapojení se do gangu. Zajímavý poznatek na téma dohledu rodičů vnesli výzkumníci Junger-Tasová, Ribeaud a Cruyff (2004). Ti na základě testování Hirschiho teorie sociální kontroly zmínili myšlenku, že narušený stav rodiny jí zabraňuje v plnohodnotném zastávání kontrolní funkce ve východě mladistvých.

Posledním testem analytické části, který se věnoval souvislosti sociálního prostředí na členství v gangu, byl opět test teorie napětí Clowarda a Ohlina (1960). Tentokrát z pohledu okolí. Mezi otázkami, které se týkaly kriminality v sousedství, prodávání drog a přítomnosti násilí, a členství v gangu byl zřejmý vztah. Členství v gangu podle Clowarda a Ohlina (1960) v takovém prostředí nemusí být dobrovolné a v některých případech může souviset i s členstvím rodinného příslušníka.

Shrnutí testování rizikových faktorů diskutované v rámci teorií ve vztahu ke členství v gangu přineslo, vzhledem k cíli práce následující výsledky.

Dívky, jež jsou členkami gangu mají, oproti ostatním dívkám, větší tendence jednat impulzivněji a ve větší míře podléhají okamžitému uspokojení tužeb bez ohledu na následky svého jednání. Co se týče prospěchu ve škole a plánů po ukončení základního vzdělání, nejsou v datech zřejmé významné rozdíly, které by potvrzovaly diskutovanou hypotézu. Z hlediska

působení vnějšího prostředí, vykazují členky gangu nižší míry kontroly ze strany rodičů a vyšší míru zkušeností s těžkými životními situacemi. Zároveň ve větší míře pochází ze sousedství, kde je delikvence běžnou součástí dění.

Hypotézy se nám potvrdily ve většině případů, z toho lze vyvodit, že teorie jsou aplikovatelné, na delikventní chování mládeže v souvislosti s členstvím v gangu, i v rámci České republiky. Podnětem pro další zkoumání by mohlo být otestování rozdílů chlapců a dívek, kteří jsou členy gangu. Studie, které v testech stěžejních teorií zohledňují i otázku genderu ukazují, že můžeme mluvit o rozdílném vnímání faktorů oběma skupinami. Taková práce by mohla testovat, zda chlapci oproti dívkám podléhají jiným rizikovým faktorům v souvislosti s participací v gangách.

Zdroje

- Adler, F., Mueller, G., Laufer, W., & Grekul, J. (2008). *Criminology*. Toronto: McGraw-Hill Primis.
- Adler, Freda. (1975). *Sisters in Crime: The Rise of the New Female Criminal*. New York: McGraw-Hill.
- Agnew, R. (1992). Foundation for a general strain theory of crime and delinquency*. *Criminology*, 30(1), 47-88. doi: 10.1111/j.1745-9125.1992.tb01093.x
- Broidy, L., & Agnew, R. (1997). Gender and crime: A general strain theory perspective. *Journal of research in crime and delinquency*, 34(3), 275-306.
- Agnew, R., & White, H. (1992). An empirical test of General strain theory*. *Criminology*, 30(4), 475-500. doi: 10.1111/j.1745-9125.1992.tb01113.x
- Akers, R. L. (1991). Self-control as a general theory of crime. *Journal of Quantitative Criminology*, 7(2), 201-211.
- Barberet, R. (2010). Self-reportové studie delikvence mládeže v Anglii a Walesu, v Nizozemí a ve Španělsku. (Vyd. 1., 111 s.) Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Cloward, R., Ohlin, L. (1960). *Delinquency and Opportunity*. New York: The Free Press.
- Cohen, A. K. (1955). *Delinquent boys; The culture of the gang*. Free Press.
- Disman, M.: (2006). *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum
- Gottfredson, M., Hirshi, T. (1990). *General Theory of Crime*. California: Stanford University Press,
- Haymoz, S., & Gatti, U. (2010). Girl Members of Deviant Youth Groups, Offending Behaviour and victimisation: Results from the ISRD2 in Italy and Switzerland. *European Journal On Criminal Policy And Research*, 16(3), 167-182. doi: 10.1007/s10610-010-9122-y
- Heidensohn, F. (1968). The deviance of women: A critique and an enquiry. *The British Journal of Sociology*, 19(2), 160-175.
- Hirschi, T. (1969). A control theory of delinquency. *Criminology theory: Selected classic readings*, 1969, 289-305.
- Chesney-Lind, M. (1993). Girls, Gangs and Violence: Anatomy of a Backlash. *Humanity & Society*, 17(3), 321-344. doi: 10.1177/016059769301700305
- Islam, M., Banarjee, S. and Khatun, N. (2014). Theories of Female Criminality: A criminological analysis. *International Journal of Criminology and Sociological Theory*
- Junger-Tas, J., Marshall, I. H., Enzmann, D., Killias, M., Steketee, M., & Gruszczynska, . (Eds.). (2010). *Juvenile delinquency in Europe and beyond: Results of the Second International Self-Report Delinquency study*. Berlin and New York: Springer.
- Junger-Tas, J., & Marshall, I. (1999). The Self-Report Methodology in Crime Research. *Crime And Justice*, 25, 291-367. doi: 10.1086/449291
- Junger-Tas, J., Ribeaud, D., & Cruyff, M. (2004). Juvenile Delinquency and Gender. *European Journal Of Criminology*, 1(3), 333-375. doi: 10.1177/1477370804044007
- Komenda, A. (1999). *Sociální deviance: Historická východiska a základní teoretické přístupy*. Olomouc: Univerzita Palackého,
- Loeber, R., M. Stouthamer-Loeber. (1986). „Family Factors as Correlates and Predictors of Juvenile Conduct Problems and Delinquency.“ *Crime and Justice* 7: 29-149.

- Marshall, I., & Neissl, K. (2019). The International Self-Report Delinquency Study (ISRSD). In M. Natarajan (Ed.), *International and Transnational Crime and Justice* (pp. 476-482). Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/9781108597296.078
- Medina-Ariza, J., Weerman, F. M., Maxson, C. L., Esbensen, F. A., Aldridge, J. A., Medina, J., & Van Gemert, F. (2009). *Eurogang program manual: background, development and use of the Eurogang instruments in multi-site, multi-method comparative research*. Eurogang Network
- Munková, G. (2001): *Sociální deviace: přehled sociologických teorií*. Praha: Karolinum
- Özbay, Ö., & Özcan, Y. Z. (2008). A test of Hirschi's social bonding theory: A comparison of male and female delinquency. *International journal of offender therapy and comparative criminology*, 52(2), 134-157.
- Podaná, Z. (2011). *Delikvence mládeže a rodina (Dizertační práce)*. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra sociologie, Praha.
- Podaná, Z., & Moravcová, E. (2012). Juvenile Delinquency in the Czech Republic: First Results of the ISRSD-3 Self-Report Survey. *Acta Universitatis Carolinae Philosophica Et Historica*, 2012(2), 57-68.
- Sutherland, Edwin H. (1949), *Principles of Criminology*, Chicago: Lippincott
- Večerka, K. (2004). *Mladiství pachatelé na prahu tisíciletí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci
- Vinopal, J.(2008): *Kognitivní přístupy v metodologii výzkumných šetření: metoda okamžité validizace*. Praha: Sociologický ústav AV ČR

Příloha

1. Dotazník použitý při mezinárodním výzkumu ISRD-3

Dotazník ISRD-3

Tento dotazník se týká tebe i tvých kamarádů. Rádi bychom věděli více o vašem životě, o škole, o způsobech, jak trávíte volný čas i o problémech, s nimiž se setkáváte. Otázky se zaměřují na tvé osobní zkušenosti a názory, je na tobě se rozhodnout, zda na ně odpovíš.

Dotazník je samozřejmě zcela anonymní: neuvádí tvoje jméno a odpovědi nebudou poskytnuty ani učitelům, ani rodičům. Dokonce ani výzkumníci nebudou vědět, kdo vyplňoval dotazník. Až dotazník dokončíš, bude předán na Univerzitu Karlovu, kde bude hromadně vyhodnocen a výsledky budou použity i k mezinárodnímu srovnání řady zemí. Proto se v dotazníku mohou objevit i některé otázky u nás ne zcela obvyklé.

Pokud něčemu nebudeš rozumět, ptej se prosím tazatele, který dotazníky přinesl a který je také vybere. O otázkách nemusíš dlouho přemýšlet, zajímá nás bezprostřední reakce nebo názor. Odpovědi označ zakřížkováním příslušné možnosti.

Děkujeme za tvoji účast!

Než začneš vyplňovat dotazník, vepiš prosím do políček níže číslo, které tazatel/ka napíše na tabuli:

ID:

						-						
--	--	--	--	--	--	---	--	--	--	--	--	--

Několik otázek o tobě

1.1) Jsi muž, nebo žena?

- Muž
- Žena

1.2) Kolik je ti let?

_____ let (napiš svůj věk)

1.3) Ve které zemi jsi se narodil/a?

(zaškrtni prosím jen JEDNU možnost!)

- V této zemi
- Slovensko
- Vietnam
- Ukrajina
- V jiné zemi (napiš kde): _____

1.4) Ve které zemi se narodila tvoje (vlastní) matka?

(zaškrtni prosím jen JEDNU možnost!)

- Narodila se v této zemi
- Slovensko
- Vietnam
- Ukrajina
- V jiné zemi (napiš kde): _____
- Nevím

1.5) Ve které zemi se narodil tvůj (vlastní) otec?

(zaškrtni prosím jen JEDNU možnost!)

- Narodil se v této zemi
- Slovensko
- Vietnam
- Ukrajina
- V jiné zemi (napiš kde): _____
- Nevím

1.6) Kdo tě vychovává?

- Otec a matka (nebo nevlastní otec/matka)
- Pouze **jeden** rodič (otec, nebo matka)
- Jiná situace (napiš jaká): _____

1.7) Jakým jazykem mluvíš obvykle s lidmi, se kterými žiješ?

- Český
- Slovensky
- Romsky
- Vietnamsky
- Jazykem země mého původu, konkrétně _____

1.8) Hlásíš se k nějakému náboženství či náboženské skupině?

(Zaškrtni JEDNU možnost!)

- Nehlásím se k žádnému náboženství / náboženské skupině
- Římskokatolické vyznání
- Protestantské vyznání (evangelické, husitské atd.)
- Jiné náboženství / náboženská skupina (napíš jaké/á:) _____

1.9) Jak důležité je pro tebe osobně náboženství v běžném životě?

velmi důležité	docela důležité	spíše důležité	spíše nedůležité	docela nedůležité	zcela nedůležité
☐	☐	☐	☐	☐	☐

1.10) V České republice dnes žije mnoho lidí různých národností a etnického původu. Jak je to u TVÉ rodiny? Řekl/a bys, že VĚTŠINA tvých příbuzných jsou...

Zaškrtni JEDNU možnost

- Češi
- Romové
- Slováci
- Jiná národnost či etnikum: _____

1.11) Je tvůj OTEC (nebo muž, se kterým žiješ) nezaměstnaný?

Zaškrtni JEDNU možnost

- Ano, je nezaměstnaný.
- Ne, pracuje.
- Jiné (je v důchodu, dlouhodobě nemocný, v domácnosti, studuje,...)

1.12) Je tvá MATKA (nebo žena, se kterou žiješ) nezaměstnaná?

Zaškrtni JEDNU možnost

- Ano, je nezaměstnaná.
- Ne, pracuje.
- Jiné (je v důchodu, dlouhodobě nemocná, v domácnosti, studuje,...)

1.13) Z jakých zdrojů pochází příjem tvé rodiny?

Zaškrtni VŠECHNY platné možnosti

- Dostávají sociální dávky nebo dávky v nezaměstnanosti
- Vydělávají, pobírají mzdu, nebo mají příjem z nemovitostí
- Jiné, (popiš) _____

1.14) Jak dobře je na tom tvá rodina ve srovnání s ostatními?

Ve srovnání s většinou rodin, které znám, na tom jsme ...

mnohem hůře	hůře	o něco hůře	stejně	o něco lépe	lépe	mnohem lépe
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

1.15) Když se porovnáš s ostatními lidmi tvého věku - máš pro vlastní potřebu více, stejně, nebo méně peněz (může jít jak o kapesné, dárky, tak i příjmy z brigád atd.)?

mnohem méně	méně	o něco méně	stejně	o něco více	více	mnohem více
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Tvoje rodina

Poznámka: V některých následujících otázkách se budeme ptát na tvoje rodiče. Pokud tě většinou vychovávali nevlastní rodiče nebo jiní lidé (např. příbuzní), vztahuj otázku k nim. Například pokud máš nevlastního i vlastního otce, vztáhni odpověď k tomu z nich, který se více podílel na tvé výchově.

2.1) Jak dobře vycházíš se svými rodiči?

V každém řádku zaškrtni jednu možnost, nakolik souhlasíš či nesouhlasíš

	rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	ani souhlasím, ani nesouhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím	není taková osoba
Se svým (nevlastním) otcem vycházím dobře	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Se svou (nevlastní) matkou vycházím dobře	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Psychickou podporu a péči od svých rodičů dostanu, kdykoli je třeba	☐	☐	☐	☐	☐	
Cítil/a bych se velmi špatně, kdybych zklamal/a své rodiče	☐	☐	☐	☐	☐	

2.2) Kolikrát v průběhu týdne obvykle večeríš se svým rodičem/rodiči?

Zaškrtni JEDNU možnost

- Nikdy
- Jednou týdně
- Dvakrát týdně
- Třikrát týdně
- Čtyřikrát týdně
- Pětkrát týdně
- Šestkrát týdně
- Denně

2.3) Jak často platí následující výroky?

Zaškrtni jednu možnost na každé řádce

	téměř vždy	často	někdy	zřídka	téměř nikdy
Když jdu ven, moji rodiče vědí, kde jsem .	☐	☐	☐	☐	☐
Když jdu ven, moji rodiče vědí, co dělám .	☐	☐	☐	☐	☐
Když jdu ven, moji rodiče vědí, se kterými kamarády jsem .	☐	☐	☐	☐	☐
Když se vrátím z venku, moji rodiče se ptají, co jsem dělal/a, kde jsem byl/a a s kým jsem trávil/a čas.	☐	☐	☐	☐	☐
Když jdu večer ven, moji rodiče mi řeknou, do kdy mám být zpátky doma.	☐	☐	☐	☐	☐
Když jsem venku a je už později, musím zavolat svým rodičům a dát jim o tom vědět.	☐	☐	☐	☐	☐
Moji rodiče kontrolují, jestli jsem udělal/a domácí úkoly.	☐	☐	☐	☐	☐
Moji rodiče kontrolují, jestli sleduji pouze filmy/DVD povolené pro moji věkovou skupinu.	☐	☐	☐	☐	☐
Říkám rodičům, s kým trávím svůj čas.	☐	☐	☐	☐	☐
Říkám rodičům, jak utrácím své peníze.	☐	☐	☐	☐	☐
Říkám rodičům, kde jsem většinou odpoledne po škole.	☐	☐	☐	☐	☐
Říkám rodičům, co dělám ve svém volném čase.	☐	☐	☐	☐	☐

2.4) Zažil/a jsi některou z následujících těžkých událostí?

Zaškrtni jednu možnost na každé řádce

	Ne	Ano
Úmrtí některého z rodičů.	☐	☐
Velmi závažná nemoc některého z rodičů nebo někoho jiného, kdo ti je blízký.	☐	☐
Problémy některého z rodičů s alkoholem nebo drogami.	☐	☐
Fyzické střety mezi rodiči.	☐	☐
Opakující se vážné hádky mezi rodiči.	☐	☐
Rodiče se rozvedli nebo odloučili.	☐	☐

Tvoje škola

3.1) Do jaké míry souhlasíš nebo nesouhlasíš s následujícími výroky o tvé škole?

Zaškrtni jednu možnost na každé řádce

	Rozhodně souhlasím	Spíše souhlasím	Spíše nesouhlasím	Rozhodně nesouhlasím
Kdybich se musel/a přestěhovat, tak by se mi po této škole stýskalo.	☐	☐	☐	☐
Většinou jdu ráno do školy rád/a.	☐	☐	☐	☐
Mám rád/a svou školu.	☐	☐	☐	☐
Máme ve škole zajímavé hodiny	☐	☐	☐	☐
V naší škole se hodně krade.	☐	☐	☐	☐
Dochází zde často k napadání a k bitkám.	☐	☐	☐	☐
V naší škole dochází k poškozování a záměrnému ničení mnoha věcí.	☐	☐	☐	☐
Hodně se zde užívají drogy.	☐	☐	☐	☐

3.2) Kdyby ses musel/a přestěhovat do jiného města, jak moc by ti chyběl tvůj oblíbený učitel (či učitelka)?

Můj učitel by mi chyběl ... (zaškrtni jednu možnost)

vůbec ne	ne příliš	jen trochu	trochu ano	hodně	velmi hodně
☐	☐	☐	☐	☐	☐

3.3) Jak je pro tebe důležité, co si o tobě myslí tvůj oblíbený učitel/ka?

zcela nedůležité	docela nedůležité	spíše nedůležité	spíše důležité	docela důležité	velmi důležité
☐	☐	☐	☐	☐	☐

3.4) Vyhnul/a ses někdy během posledních 12 měsíců vyučování na alespoň jeden celý den, aniž bys k tomu měl/a vážný důvod, jako je třeba nemoc, úřední jednání, vážné rodinné důvody atd.? Pokud ano, jak často?

- Ne, nikdy.
- Ano, ____ krát (uved' kolikrát)

3.5) Jakých dosahuješ ve škole výsledků?

- Výborných, jsem pravděpodobně jeden/jedna z nejlepších ve třídě
- Velmi nadprůměrných
- Nadprůměrných
- Průměrných
- Podprůměrných
- Velmi podprůměrných
- Slabých, jsem pravděpodobně jeden/jedna z nejhorších ve třídě

3.6) Byl/a jsi někdy v učení pozadu a musel/a jsi opakovat třídu (ročník)?

- Ne, nikdy.
- Ano, ____ krát (uved' kolikrát)

3.7) Co plánuješ dělat po ukončení povinné školní docházky (tedy až dosáhneš věku, kdy můžeš odejít ze školy, když budeš chtít)?

Zaškrtni JEDNU možnost

- Půjdu (zůstanu) na gymnázium nebo na školu připravující k dalšímu vzdělání
- Půjdu na nějakou střední odbornou školu
- Půjdu se něčemu vyučit
- Budu hledat zaměstnání, začnu vydělávat peníze
- Jiné, _____
- Ještě nevím

Některé problémy, které tě mohly potkat

4.1. Zkus si vzpomenout: Staly se ti některé z následujících věcí? Pokud ano, nahlásil je někdo na policii?

- a) Někdo po tobě chtěl peníze nebo jiné věci (hodinky, mobil, boty, atd.) a vyhrožoval ti, pokud mu je nedáš?

Stalo se ti to někdy?

- ne** Pokud ne, pokračuj otázkou b)

- ano**

Kolikrát se ti to stalo během uplynulých 12 měsíců ?	_____ krát
Kolik z těchto případů bylo nahlášeno na policii ?	_____ případů

- b) Někdo tě násilně napadl nebo udeřil tak, že jsi musel/a navštívit lékaře?

Stalo se ti to někdy?

- ne** Pokud ne, pokračuj otázkou c)

- ano**

Kolikrát se ti to stalo během uplynulých 12 měsíců ?	_____ krát
Kolik z těchto případů bylo nahlášeno na policii ?	_____ případů

- c) Něco ti bylo ukradeno (např. kniha, peníze, mobil, kolo, sportovní vybavení)?

Stalo se ti to někdy?

- ne** Pokud ne, pokračuj otázkou d)

- ano**

Kolikrát se ti to stalo během uplynulých 12 měsíců ?	_____ krát
Kolik z těchto případů bylo nahlášeno na policii ?	_____ případů

- d) Někdo vyhrožoval, že ti ublíží, nebo tě fyzicky napadl **kvůli** tvému náboženství, jazyku, barvě kůže, sociálnímu či etnickému původu, nebo z podobných důvodů?

Stalo se ti to někdy?

- ne** Pokud ne, pokračuj otázkou e)

- ano**

Kolikrát se ti to stalo během uplynulých 12 měsíců ?	_____ krát
Kolik z těchto případů bylo nahlášeno na policii ?	_____ případů

- e) Někdo tě zesměšňoval nebo si tě zle dobíral prostřednictvím e-mailu, Facebooku (Twitteru ap.), na chatu, na webu nebo přes smsky, které ti zasílal.

Stalo se ti to někdy?

ne *Pokud ne, pokračuj otázkou f)*

ano **Kolikrát** se ti to stalo během uplynulých **12 měsíců**? _____ krát

Kolik z těchto případů bylo **nahlášeno na policii**? _____ případů

- f) Tvoje matka či otec (včetně nevlastních) tě někdy uhodili, dali ti facku či do tebe prudce strčili (započítej i případy, kdy tak učinili jako trest za něco, co jsi udělal/a).

Stalo se ti to někdy?

ne *Pokud ne, pokračuj otázkou g)*

ano **Kolikrát** se ti to stalo během uplynulých **12 měsíců**? _____ krát

- g) Tvoje matka či otec (včetně nevlastních) tě někdy udeřili nějakým předmětem, dali ti pěstí, kopli tě nebo tě zbili (započítej i případy, kdy tak učinili jako trest za něco, co jsi udělal/a).

Stalo se ti to někdy?

ne *Pokud ne, pokračuj další sekci.*

ano **Kolikrát** se ti to stalo během uplynulých **12 měsíců**? _____ krát

Volný čas a tví přátelé

5.1) Kolikrát během týdne chodíváš večer mimo domov třeba na párty nebo diskotéky, na návštěvy známých nebo jen tak bloumat po ulicích?

- Nikdy, večer ven nechodím
- Jednou týdně
- Dvakrát týdně
- Třikrát týdně
- Čtyřikrát týdně
- Pětkrát týdně
- Šestkrát týdně
- Denně

5.2) Když jdeš o víkendu večer ven (za zábavou), v kolik hodin se obvykle vracíš domů?

- O víkendech večer ven nechodím
- Obvykle se vracím domů v _____ : _____ (uveď v kolik *hodin* : *minut*)

5.3) S kým trávíš VĚTŠINU svého volného času?

Zaškrtni pouze JEDNU možnost!

- Sám, sama
- S rodinou
- S jedním až třemi kamarády, přáteli
- S větší skupinou přátel (4 a více)

5.4) Vezmi v úvahu období POSLEDNÍCH 6 MĚSÍCŮ: Řekl/a bys, že jsi byl/a většinu času šťastný/á?

Většinou jsem byl/a ... [Zaškrtni JEDNU nejvýstižnější možnost]:

					
velmi šťastný/á	šťastný/á	spíše šťastný/á než nešťastný/á	spíše nešťastný/á než šťastný/á	nešťastný/á	velmi nešťastný/á
☐	☐	☐	☐	☐	☐

5.5) Kolik z tvých kamarádů má alespoň jednoho rodiče jiné národnosti nebo etnického původu?

- Žádný
- Několik
- Hodně
- Všichni

5.6) Co obvykle děláš ve svém volném čase?

	nikdy	občas	často
Chodím do kaváren nebo na popové koncerty.	☐	☐	☐
Aktivně se věnuji nějaké umělecké činnosti (hudba, divadlo atd.) nebo čtu knihy.	☐	☐	☐
Peru se s kamarády nebo vyhledáváme střety s dalšími vrstevníky.	☐	☐	☐
Sportuji, cvičím nebo dělám atletiku.	☐	☐	☐
Učím se do školy nebo dělám domácí úkoly.	☐	☐	☐
Trávím čas v nákupních centrech, na ulici, v parku nebo v sousedství, jen tak pro zábavu.	☐	☐	☐
Dělám pro zábavu nějaké zakázané (nelegální) věci.	☐	☐	☐
Piju pivo/alkohol nebo užívám drogy.	☐	☐	☐
Obtěžuji nebo děším okolní lidi jen tak pro zábavu.	☐	☐	☐

5.7) Někteří lidé mají kamaráda/kamarádku či určitou skupinu přátel, s nimiž tráví čas, podnikají společné věci nebo se různě baví. Máš nějakého takového kamaráda/kamarádku či skupinu přátel?

- Ne => *přeskoč otázky 5.8 – 5.9 a přejdi k otázce 5.10*
- Ano

5.8) Kdyby ses musel/a přestěhovat do jiného města, jak moc by ti chyběl tvůj kamarád/ka nebo kamarádi?

Můj kamarád/ka či moji kamarádi by mi chyběli ... (zaškrtni jednu možnost)

vůbec ne	ne příliš	jen trochu	trochu ano	hodně	velmi hodně
☐	☐	☐	☐	☐	☐

5.9) Jak je pro tebe důležité, co si o tobě myslí tvůj kamarád/ka / nebo kamarádi?

Zaškrtni jednu možnost

zcela nedůležité	docela nedůležité	spíše nedůležité	spíše důležité	docela důležité	velmi důležité
☐	☐	☐	☐	☐	☐

5.10) Mladí lidé někdy dělají i zakázané věci. O kolika svých kamarádech víš, že udělali některé z následujících věcí?

	(bud' zaškrtni „ne“, nebo vyplň počet)	(zaškrtni)	(odhadni počet)
a)	Mám kamarády, kteří zkusili měkké nebo tvrdé drogy jako konopí, hašiš, extázi, speed, heroin nebo kokain.	☐ ne	ano, ___ kamarádů
b)	Mám kamarády, kteří někdy ukradli něco z obchodu nebo supermarketu.	☐ ne	ano, ___ kamarádů
c)	Mám kamarády, kteří se vloupali do budovy s cílem něco ukrást.	☐ ne	ano, ___ kamarádů
d)	Mám kamarády, kteří někomu vyhrožovali zbraní nebo zbitím, aby jim vydal peníze nebo nějakou věc.	☐ ne	ano, ___ kamarádů
e)	Mám kamarády, kteří někoho zbili nebo těžce zranili holí, nožem nebo něčím podobným.	☐ ne	ano, ___ kamarádů

Co si myslíš o následujícím jednání?

6.1) Za nakolik špatné považuješ následující jednání u někoho přibližně v tvém věku?

Zaškrtni jednu možnost na každé řádce

	velmi špatné	špatné	trochu špatné	vůbec ne špatné
Lhaní, neposlušnost nebo odmítání dospělým jako jsou rodiče a učitelé.	☐	☐	☐	☐
Záměrné urážení někoho kvůli jeho náboženství, barvě kůže nebo etnickému původu.	☐	☐	☐	☐
Záměrné poškození nebo zničení cizího majetku.	☐	☐	☐	☐
Nelegální stahování filmů nebo hudby z internetu.	☐	☐	☐	☐
Krádež něčeho malého z obchodu, třeba čokoládové tyčinky.	☐	☐	☐	☐
Vloupání do budovy s cílem něco ukrást.	☐	☐	☐	☐
Někoho uhdit se záměrem mu ublížit.	☐	☐	☐	☐
Použití zbraně nebo násilí k tomu, aby získal od někoho peníze nebo nějakou věc.	☐	☐	☐	☐

6.2) Představ si, že bys byl/a přistižen/a při krádeži v obchodě. Cítil/a by ses trapně, pokud by se o tom dozvěděl ...

	ne, vůbec ne	ano, trochu	ano, velmi
a) tvůj nejlepší kamarád/ka	☐	☐	☐
b) tvůj učitel	☐	☐	☐
c) tvoji rodiče	☐	☐	☐

6.3) Představ si, že bys byl/a přistižen/a, jak někomu fyzicky ubližuješ. Cítil/a by ses trapně, pokud by se o tom dozvěděl ...

	ne, vůbec ne	ano, trochu	ano, velmi
a) tvůj nejlepší kamarád/ka	☐	☐	☐
b) tvůj učitel	☐	☐	☐
c) tvoji rodiče	☐	☐	☐

6.4) Představ si, že bys byl/a zatčen/a policií za spáchání nějakého trestného činu. Cítil/a by ses trapně, pokud by se o tom dozvěděl ...

	ne, vůbec ne	ano, trochu	ano, velmi
a) tvůj nejlepší kamarád/ka	☐	☐	☐
b) tvůj učitel	☐	☐	☐
c) tvoji rodiče	☐	☐	☐

6.5) Do jaké míry souhlasíš nebo nesouhlasíš s následujícími výroky?

Zaškrtni jednu možnost na každé řádce

	Rozhodně souhlasím	Spíše souhlasím	Spíše nesouhlasím	Rozhodně nesouhlasím
Jednám impulzivně, aniž bych u toho moc přemýšlel/a	☐	☐	☐	☐
Dělám to, co mi přináší okamžité uspokojení, třeba i za cenu obětování vzdálenějších cílů	☐	☐	☐	☐
Více se starám o to, co se kolem mě děje teď, než o to, co bude za dlouho	☐	☐	☐	☐
Rád občas otestuji sám sebe třeba nějakým trochu riskantním počinem	☐	☐	☐	☐
Někdy podstupuji riziko prostě proto, že mě to baví	☐	☐	☐	☐
Vzrušení a dobrodružství jsou pro mě důležitější než bezpečí	☐	☐	☐	☐
Snažím se ohlížet v první řadě na sebe, i kdyby to mělo způsobit jiným lidem potíže	☐	☐	☐	☐
Když to, co dělám, vadí druhým lidem, je to jejich problém, a ne můj	☐	☐	☐	☐
Rád/a získávám věci, které chci mít, i když vím, že to působí problémy druhým lidem	☐	☐	☐	☐

6.6) Měl/a jsi někdy natolik vážnou nehodu, třeba při sportu nebo při dopravní nehodě (ne pouhé říznutí nebo poranění), že jsi musel/a zajít k lékaři?

- Ne
- Jednou
- _____ krát (napiš kolikrát)

Dále ti položíme několik otázek o tvém sousedství. **Sousedstvím je myšleno blízké okolí tvého bydliště, v dosahu pár minut chůzí.** Je to tedy ulice, ve které bydlíš, ulice, domy, obchody, parky a další prostranství v blízkosti tvého domova. Když se budeme ptát na tvé sousedy, ber v úvahu lidi, kteří žijí v tomto prostoru.

6.7) Do jaké míry souhlasíš nebo nesouhlasíš s následujícími výroky o tvém sousedství?

Zaškrtni jednu možnost na každé řádce

	Rozhodně souhlasím	Spíše souhlasím	Spíše nesouhlasím	Rozhodně nesouhlasím
Většina mých sousedů mě zná.	☐	☐	☐	☐
Lidé v mém sousedství často společně něco dělají nebo podnikají.	☐	☐	☐	☐
V mém sousedství je vysoká zločinnost.	☐	☐	☐	☐
Hodně se tu prodávají drogy.	☐	☐	☐	☐
Často zde dochází k napadení a k bitkám.	☐	☐	☐	☐
Nachází se zde mnoho prázdných nebo zničených budov.	☐	☐	☐	☐
Vyskytuje se zde hodně graffiti.	☐	☐	☐	☐
Lidé v okolí ochotně pomáhají svým sousedům.	☐	☐	☐	☐
Lidé v mém sousedství drží při sobě.	☐	☐	☐	☐
Svým sousedům mohu věřit.	☐	☐	☐	☐
Lidé v mém sousedství spolu obvykle vycházejí dobře.	☐	☐	☐	☐

Otázky na věci, které mladí lidé občas dělají

7.1) Mladí lidé občas dělají zakázané věci, třeba něco zničí, někomu něco ukradnou, někdo občas někoho uhodí nebo mu záměrně ublíží (zde nemyslíme situace, kdy se mládež jen tak v žertu „pošťuchuje“). A co ty, už jsi někdy udělal/a některou z následujících věcí a pokud ano, tak kolikrát za posledních 12 měsíců?

Můžeš si být jist/a, že vše, co zde uvedeš, zůstane zcela tajné. Nikdo se nedozví, co jsi vyplnil/a v tomto dotazníku – ani tvá rodina, učitelé, policie, ani nikdo další.

Už jsi někdy ve svém životě ... (zaškrtni „ne“ nebo „ano“; pokud ano, napiš kolikrát za posledních 12 měsíců)

... pomaloval/a zeď, vlak, metro nebo autobus (graffiti)?

ne
 ano → Kolikrát za posledních **12 měsíců**? ___ krát (pokud nikdy, vepiš „0“)

... úmyslně něco poškodil/a, třeba autobusovou zastávku, okno, auto nebo sedadlo ve vlaku či autobuse?

ne
 ano → Kolikrát za posledních **12 měsíců**? ___ krát (pokud nikdy, vepiš „0“)

... něco ukradl/a v obchodě nebo supermarketu?

ne
 ano → Kolikrát za posledních **12 měsíců**? ___ krát (pokud nikdy, vepiš „0“)

Už jsi někdy ve svém životě ... (zaškrtni „ne“ nebo „ano“; pokud ano, napiš kolikrát za posledních 12 měsíců)

... vloupal/a se do budovy s cílem něco ukrást?

- ne
 ano → Kolikrát za posledních **12 měsíců**? ___ krát (pokud nikdy, vepiš „0“)

... ukradl/a jízdní kolo?

- ne
 ano → Kolikrát za posledních **12 měsíců**? ___ krát (pokud nikdy, vepiš „0“)

... ukradl/a motorku nebo automobil?

- ne
 ano → Kolikrát za posledních **12 měsíců**? ___ krát (pokud nikdy, vepiš „0“)

... ukradl/a něco z auta?

- ne
 ano → Kolikrát za posledních **12 měsíců**? ___ krát (pokud nikdy, vepiš „0“)

... použil/a zbraň, násilí nebo hrozbu násilím k tomu, aby ti někdo vydal peníze nebo nějakou věc?

- ne
 ano → Kolikrát za posledních **12 měsíců**? ___ krát (pokud nikdy, vepiš „0“)

... ukradl/a někomu něco bez použití násilí nebo hrozeb?

- ne
 ano → Kolikrát za posledních **12 měsíců**? ___ krát (pokud nikdy, vepiš „0“)

... nosil/a s sebou zbraň, třeba hůl, nůž, pistoli nebo řetěz?

- ne
 ano → Kolikrát za posledních **12 měsíců**? ___ krát (pokud nikdy, vepiš „0“)

... účastnil/a se skupinové bitky na fotbalovém stadionu, na ulici nebo jiném veřejném místě?

- ne
 ano → Kolikrát za posledních **12 měsíců**? ___ krát (pokud nikdy, vepiš „0“)

... zbil/a nebo ublížil/a někomu holí nebo nožem natolik vážně, že měl zranění?

- ne
 ano → Kolikrát za posledních **12 měsíců**? ___ krát (pokud nikdy, vepiš „0“)

... nelegálně stahoval/a hudbu nebo filmy z internetu?

- ne
 ano → Kolikrát za posledních **12 měsíců**? ___ krát (pokud nikdy, vepiš „0“)

... prodával/a drogy nebo někomu pomáhal/a prodávat drogy?

- ne
 ano → Kolikrát za posledních **12 měsíců**? ___ krát (pokud nikdy, vepiš „0“)

... úmyslně ublížil/a nějakému zvířeti?

- ne
 ano → Kolikrát za posledních **12 měsíců**? ___ krát (pokud nikdy, vepiš „0“)

7.2) Dostal/a ses někdy do kontaktu s policií, protože jsi ty osobně spáchal/a něco nezákonného jako třeba činy zmíněné v minulé otázce?

- Ne
- Ano, dostal/a jsem se do kontaktu s policií, protože jsem spáchal/a něco nezákonného.

↪ Pokud ano,

a) Kolikrát za posledních **12 měsíců**? _____ krát (*napiš počet*)

b) Kvůli čemu se tak stalo **naposledy**?

Bylo to kvůli _____

c) Co se stalo, když jsi se **naposledy** dostal/a do kontaktu s policií?

Zaškrtni vše, co se skutečně stalo

- bylo to oznámeno mým rodičům
- bylo to oznámeno mé škole / mému učiteli
- musel/a jsem jít k soudu nebo na státní zastupitelství
- dostal/a jsem výstrahu od soudu/státního zástupce/policie
- soud nebo státní zástupce mi uložil trest
- moji rodiče mne potrestali
- nic se nestalo
- stalo se něco jiného: _____

Následuje několik otázek o alkoholu a drogách. Když se budeme ptát na příležitosti (kdy jsi např. pil/a alkohol), myslíme tím třeba jednu párty, běžný den, nebo nějakou zvláštní situaci. Odpovědi si prosím rozmysli a odpovídej co nejpravdivěji!

8.1 a) Pil/a jsi už někdy alkohol?

- Ne, nikdy (pokud ne, pokračuj otázkou 8.2)
- Ano

b) Vezmi v úvahu období **POSLEDNÍCH 30 DNŮ**. Při kolika příležitostech (pokud vůbec) jsi konzumoval/a následující nápoje?

Pokud vůbec ne, vyplň 0!

Pivo nebo alkopops (tj. limonády s obsahem _____ příležitostí
alkoholu, např. Frisco)

Víno _____ příležitostí

Tvrdý alkohol [např. whisky, gin, vodka, ...] _____ příležitostí

c) Vezmi v úvahu období **POSLEDNÍCH 30 DNŮ**. Kolikrát (pokud vůbec) jsi vypil/a **PĚT NEBO VÍCE NÁPOJŮ** při jedné příležitosti? („Nápojem“ myslíme jedno malé pivo, sklenici vína nebo malého panáka tvrdého alkoholu)

- nikdy
- jednou
- dvakrát
- 3-4krát
- 5-9krát
- 10-19krát
- 20krát nebo vícekrát

8.2) Zkusil/a jsi někdy kanabis (konopí / marihuana / hašiš)?

- Ne, nikdy (pokud ne, pokračuj otázkou 8.3)
- Ano
- ↳ Pokud ano, při kolika příležitostech během **posledních 30 dnů**?
_____ příležitostí (Pokud vůbec, vyplň 0!)

8.3) Zkusil/a jsi někdy Relevin?

- Ne, nikdy (pokud ne, pokračuj otázkou 8.4)
- Ano

8.4) Zkusil/a jsi někdy drogy jako extáze, LSD, speed či amfetaminy (Pervitin)?

- Ne, nikdy (pokud ne, pokračuj otázkou 8.5)
- Ano
- ↳ Pokud ano, při kolika příležitostech během **posledních 12 měsíců**?
_____ příležitostí (Pokud vůbec, vyplň 0!)

8.5) Zkusil/a jsi někdy heroin, kokain nebo crack?

- Ne, nikdy (pokud ne, pokračuj otázkou 8.6)
- Ano
- ↳ Pokud ano, při kolika příležitostech během **posledních 12 měsíců**?
_____ příležitostí (Pokud vůbec, vyplň 0!)

8.6) Představ si, že jsi užil/a kanabis (konopí / marihuana / hašiš). Myslíš si, že bys to přiznal/a v tomto dotazníku?

Zaškrtni JEDNU možnost

- Už jsem uvedl/a, že jsem to zkusil/a
- Určitě bych to přiznal/a
- Spíše bych to přiznal/a
- Spíše bych to nepřiznal/a
- Určitě bych to nepřiznal/a

Co by si asi mysleli ostatní lidé ...

Dále popíšeme dvě smyšlené situace. Možná jsi ani nikdy nic podobného nezažil/a. Rádi bychom věděli, co by si asi mysleli ostatní lidé, **KDYBYS** ty něco takového udělal/a.

Představ si, že: Vlastníš dva roky starý mobilní telefon. Přesvědčíš spolužáka, že tento starý model je skvělý a neřekneš mu, že už existuje nový model, který je mnohem lepší a levnější. Prodáš spolužákovi svůj starý mobil za cenu, za kterou si koupíš nový model.

9.1 **POKUD** bys toto učinil/a: Jaké pocity by asi měli následující lidé?

Zaškrtni jednu možnost na každé řádce	Obdivovali by mě		ani ... ani		kritizovali by mě za to
Můj/moje nejlepší kamarád/ka	☐	☐	☐	☐	☐
Ostatní spolužáci ve třídě	☐	☐	☐	☐	☐
Moje matka (nebo nevlastní matka)	☐	☐	☐	☐	☐
Můj otec (nebo nevlastní otec)	☐	☐	☐	☐	☐
Můj oblíbený učitel/ka	☐	☐	☐	☐	☐
Ostatní lidé mého věku v mém sousedství	☐	☐	☐	☐	☐

9.2 Dokážeš si představit, že bys toto skutečně učinil/a?

rozhodně ne	spíše ne	nevím	spíše ano	ano, určitě
☐	☐	☐	☐	☐

Představ si, že: Ve velkém obchodě uvidíš něco, co jsi vždycky chtěl/a, ale nemohl/a sis dovolit (např. skvělé boty, drahé tričko, CD nebo parfém). Odneseš si to domů bez placení.

9.3 **POKUD** bys toto učinil/a: Jaké pocity by asi měli následující lidé?

Zaškrtni jednu možnost na každé řádce	Obdivovali by mě		ani ... ani		kritizovali by mě za to
Můj/moje nejlepší kamarád/ka	☐	☐	☐	☐	☐
Ostatní spolužáci ve třídě	☐	☐	☐	☐	☐
Moje matka (nebo nevlastní matka)	☐	☐	☐	☐	☐
Můj otec (nebo nevlastní otec)	☐	☐	☐	☐	☐
Můj oblíbený učitel/ka	☐	☐	☐	☐	☐
Ostatní lidé mého věku v mém sousedství	☐	☐	☐	☐	☐

9.4 Dokážeš si představit, že bys něco takového skutečně učinil/a, kdyby sis byl/a jist/a, že tě u toho nechytí?

rozhodně ne	spíše ne	nevím	spíše ano	ano, určitě
☐	☐	☐	☐	☐

Následující otázky zjišťují, co si myslíš o policii. Obvykle se podobné otázky pokládají dospělým a nejspíše jsi o tom nikdy nepřemýšlel/a. Nicméně se domníváme, že i mladí lidé jako ty mohou mít názor a odpovídat na takovéto otázky.

10.1) Pokud oběti trestného činu nahlásí tento čin na policii, myslíš si, že policie přistupuje stejně k lidem odlišné rasy, etnického původu nebo cizincům?

Zaškrtni JEDNU možnost

- Ano, chová se ke všem stejně
- Ne, k některým skupinám se chová hůře.

Ke kterým skupinám? _____ (uved' je)

10.2) Kdyby se v okolí tvého bydliště stal násilný trestný čin nebo vloupání a byla přivolána policie, za jak dlouho si myslíš, že by přijela?

Zaškrtni jednu možnost od 0 do 10

extrémně pomalu											extrémně rychle
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

10.3) Řekl/a bys, že se policie obecně chová k mladým lidem s respektem?

(téměř) nikdy	někdy	často	(téměř) vždy
☐	☐	☐	☐

10.4) Jak často si myslíš, že policie rozhoduje férově, když jedná s mladými lidmi?

(téměř) nikdy	někdy	často	(téměř) vždy
☐	☐	☐	☐

10.5) Jak často si myslíš, že policie vysvětluje svá rozhodnutí a své postupy mladým lidem?

(téměř) nikdy	někdy	často	(téměř) vždy
☐	☐	☐	☐

10.6) Co si myslíš o svých povinnostech vůči policii:

Do jaké míry je tvojí povinností udělat, co ti policie řekne, i když nerozumíš důvodům nebo s nimi nesouhlasíš?

Zaškrtni jednu možnost od 0 do 10

není to vůbec má povinnost											je to jednoznačně má povinnost
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

10.7) Do jaké míry souhlasíš či nesouhlasíš s následujícími výroky o policii?

Zaškrtni jednu možnost na každém řádku

	rozhodně souhlasím	Souhlasím	ani souhlasím, ani nesouhlasím	Nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím
Policie má obecně stejný náhled jako já na to, co je správné a co špatné.	☐	☐	☐	☐	☐
Policie oceňuje, jak mladí lidé přemýšlejí.	☐	☐	☐	☐	☐
Policie má obecně moji podporu v tom, jak obvykle postupuje	☐	☐	☐	☐	☐

10.8) Myslíš si, že policie bere úplatky, a pokud ano, jak často?

Zaškrtni jednu možnost od 0 do 10

nikdy											vždy
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Na závěr ještě několik otázek o tobě a tvých kamarádech:

11.1) Někteří lidé mají určitou skupinu přátel, s nimiž tráví čas, podnikají společné věci nebo se různě baví. Patříš do nějaké takové skupiny?

Zaškrtni pouze JEDNU možnost!

- Ano
 Ne

👉 **Pokud ne**, přeskoč následujících 5 otázek a jdi na otázku 12.1 !

11.3) Tráví tvoje skupina hodně času společně na veřejných místech, jako jsou parky, ulice, obchodní centra, okolí bydlíště?

- Ne
 Ano

11.4) Jak dlouho již tato skupina existuje?

Zaškrtni JEDNU možnost

- méně než tři měsíce
 od tří měsíců do jednoho roku
 od jednoho do čtyř let
 5 – 10 let
 11 – 20 let
 více než 20 let

11.5) Je pro tvou skupinu přijatelné nebo normální dělat nějaké nelegální (nezákonné) věci?

- Ne
 Ano

11.6) Dělalí lidé z tvojí skupiny společně nějaké nelegální (nezákonné) věci i ve skutečnosti?

- Ne
 Ano

11.7) Myslíš si, že by bylo možné označit tvoji skupinu jako gang?

- Ne
 Ano

12.1) Některé věci jsou sice zakázané a nemají se dělat, ale může jít třeba jen o kouření ve škole na záchodě, zatímco jiné by u dospělých představovaly závažný trestný čin. Na stupnici od jedné do deseti označ, jak závažné a nakolik závadné jsou činnosti, kterých se dopouští tvoje skupina kamarádů:

Naprostě neškodné											Velmi závažné, trestné činy	Nejsem členem žádné skupiny
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐			

12.2) Jak často se takových nedovolených činů tvá skupina dopouští, jak velké množství času jim skupina věnuje?

Minimální, zcela okrajový											Veškerý čas, hlavní náplň činnosti	Nejsem členem žádné skupiny
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐			

12.3) Jak moc je pro tebe vážná hrozba toho, že bys mohl/a být za nějaký prohřešek třeba vyloučen/a ze školy, popotahován/a policií nebo orgány péče o dítě, umístěn/a do nějakého ústavu, apod.: Snažíš se takové věci vyhnout, anebo je ti jedno, že by se něco takového mohlo přihodit?

Nesmí se mi stát nic takového											Je mi to úplně jedno
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐		

12.4) A když v nedávné době došlo k úmrtí několika osob po požití alkoholu obsahujícího metylalkohol, má smysl se takové věci obávat a starat se o to, zda je bezpečné to, co piji, anebo jde o úplně zbytečné obavy.

Obavy jsou zcela namístě											Je mi to úplně jedno
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐		

12.5) Mezi mládeží je dost lidí napojeno na skupiny, hnutí nebo subkultury, které většinová společnost hodnotí jako extremistické až nebezpečné (třeba skinheads nebo neofašisté). Máš nějaké takové kamarády, dostáváš se s nimi často do styku, považuješ se za příznivce nějakého takového hnutí?

Obavy z nich jsou zcela namístě											Jsou mi naprostě blízcí
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐		

Poslední otázka dotazníku

Prosím, přečti si pozorně následující instrukci:

V následující otázce zkusíme novou dotazovací techniku, která umožňuje vyšší ochranu tvého soukromí. Zeptáme se tě na dvě otázky, ale budeme chtít pouze jednu odpověď.

Nejprve se prosím zamysli, jak bys čestně odpověděl/a na každou z těchto dvou otázek (buď Ano, nebo Ne), ale tyto odpovědi nezapisuj:

Otázka 1: *Narodila se tvá matka v lednu, únoru, nebo březnu?*
(pokud opravdu nevíš, odhadni pravděpodobnou odpověď)

Otázka 2: *Spáchal/a jsi v uplynulých 12 měsících některý z následujících trestných činů?*
(krádež v obchodě, loupež, násilné napadení se zraněním nebo vloupání)

Nyní prosím zaškrtni možnost (A) nebo (B) v závislosti na svých odpovědích:

– Pokud je odpověď na obě otázky stejná (obě ANO nebo obě NE), zaškrtni (A)

– Pokud jsou odpovědi na obě otázky odlišné (jedna ANO a jedna NE), zaškrtni (B)

(Tvoje soukromí je zcela chráněno, protože my neznáme odpovědi na tyto otázky. Nicméně s pomocí statistiky dokážeme spočítat, pro jak velkou část lidí obecně platí druhá otázka.)

Jak jsi odpověděl/a na výše uvedené otázky?

Zaškrtni JEDNU možnost

- (A) NE na obě otázky nebo ANO na obě otázky
- (B) jednou ANO a jednou NE

12.6) Předchozí úloha nemusela být tak úplně lehká, vyžadovala přece jen určité soustředění. Jak ses s ní vypořádal/a ty?

- Srovnal/a jsem si pečlivě odpovědi na otázky a odpovědně vybral/a odpovídající kombinaci.
- Výslednou odpověď jsem spíše odhadoval/a.
- Záměrně jsem označil/a nesprávnou kombinaci.

Děkujeme za spolupráci!

V dotazníku jsme se ptali na některé nepříjemné události, se kterými ses mohl/a ve svém životě potkat. Pokud tě něco takového trápí, je dobré promluvit si o tom s nějakým dospělým, komu důvěřuješ.

Pomoc a radu nabízejí také některé organizace, třeba bezplatná anonymní Linka bezpečí pro děti (tel.: 116 111).